

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

Π.Μ.Σ.: ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Διπλωματική εργασία

**Παραγωγή γλωσσικού διδακτικού υλικού στην ελληνική γλώσσα για πρόσφυγες
ηλικίας 12-15 ετών από την Ουκρανία, επίπεδο A1**

**Production of language teaching material in Greek for refugees aged 12-15 years old
from Ukraine, level A1**

της

Σίμα Ηλιάνας

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Χατζηπαναγιωτίδη Άννα, Καθηγήτρια

Εξεταστές: Ντίνας Κωνσταντίνος, Καθηγητής

Μπίκος Κωνσταντίνος, Καθηγητής

Φλώρινα, Φεβρουάριος 2023

Ευχαριστίες

Μέσα σε λίγες γραμμές θα ήθελα να ευχαριστήσω από καρδιάς όλους όσους συνέβαλαν στην ολοκλήρωση της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Η αναφορά αυτή είναι το ελάχιστο που μπορώ να κάνω για να δηλώσω προς όλους την ευγνωμοσύνη μου για τη συνεισφορά τους.

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κα. Άννα Χατζηπαναγιωτίδη, για την έμπνευση, τη συστηματική καθοδήγηση, τις καίριες επισημάνσεις και για την ενθάρρυνση που μου παρείχε κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της εργασίας. Επίσης, οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στον κ. Κ. Ντίνα καθώς και τον κ. Κ. Μπίκο για την πρόθυμη συνεργασία τους.

Τέλος, οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στο σύντροφό μου, Χάρη για την αμέριστη ψυχολογική, ηθική και υλική υποστήριξη. Η συμβολή του υπήρξε καθοριστική για την ολοκλήρωση των σπουδών μου και για την εκπλήρωση ενός σημαντικού προσωπικού στόχου.

Copyright © Σίμα Ηλιάνα, 2023.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και μόνο.

Όνοματεπώνυμο: Σίμα Ηλιάνα

A.E.M.: 95

Ηλεκτρονική διεύθυνση: iliana.sima@gmail.com

Έτος εισαγωγής: 2021-2022

Κατεύθυνση: Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας

Τίτλος διπλωματικής εργασίας: Παραγωγή γλωσσικού διδακτικού υλικού στην ελληνική γλώσσα για πρόσφυγες ηλικίας 12-15 ετών από την Ουκρανία, επίπεδο Α1.

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία δεν αποτελεί προϊόν λογοκλοπής, είναι προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας, η βιβλιογραφία και οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα με παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή. Επισημαίνεται πως η συγκεκριμένη επιλογή βοηθά στον περιορισμό της λογοκλοπής διασφαλίζοντας έτσι το/τη συγγραφέα.

Ημερομηνία: 13 - 01 - 2023

Η δηλούσα

Σίμα Ηλιάνα

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	6
Abstract	7
Εισαγωγή	8
1. Πρόσφυγες και Ουκρανοί πρόσφυγες στην Ελλάδα	10
2. Η γλώσσα.....	14
2.1 Πρώτη, δεύτερη και ξένη γλώσσα	15
2.2 Διγλωσσία.....	17
2.3 Μεταναστευτική διγλωσσία - Η ελληνική ως δεύτερη ή ξένη γλώσσα.....	18
3. Η επικοινωνιακή προσέγγιση.....	21
3.1 Η επικοινωνιακή προσέγγιση στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας.	23
4. Αναλυτικά Προγράμματα για την Ελληνική ως Δεύτερη/Ξένη Γλώσσα	25
4.1 Το Αναλυτικό Πρόγραμμα.....	25
4.2 Τα Αναλυτικά Προγράμματα για την ελληνική ως δεύτερη/ξένη γλώσσα.....	26
5. Το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς.....	28
6. Γλωσσικό διδακτικό υλικό στην ελληνική γλώσσα για πρόσφυγες.....	38
6.1 Χαρακτηριστικά του παραχθέντος υλικού.....	40
6.2 Παρουσίαση του υλικού	41
Συζήτηση – Προτάσεις.....	94
Βιβλιογραφία	96

Περίληψη

Η εισβολή των Ρώσων στην Ουκρανία το Φεβρουάριο του 2022, προκάλεσε ένα νέο κύμα προσφύγων προς χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την Ελλάδα. Το γεγονός αυτό, έφερε την ελληνική πολιτεία και τους εκπαιδευτικούς αντιμέτωπους με μια νέα πρόκληση, την παροχή κατάλληλης εκπαίδευσης σε αυτά τα άτομα με στόχο την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας και την ένταξή τους στην κοινωνία. Η παρούσα εργασία, ανταποκρινόμενη σε αυτήν την ανάγκη, εστιάζει στην παραγωγή γλωσσικού διδακτικού υλικού στην ελληνική γλώσσα για Ουκρανούς πρόσφυγες ηλικίας 12-15 ετών, στο επίπεδο γλωσσομάθειας Α1.

Το παραχθέν υλικό βασίζεται στις αρχές της επικοινωνιακής προσέγγισης στη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας και στοχεύει στην καλλιέργεια των επικοινωνιακών δεξιοτήτων των μαθητών προκειμένου να είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της καθημερινότητας. Το υλικό αφορά πέντε περιστάσεις επικοινωνίας: 1) εκπαίδευση και σχολείο, 2) τρόφιμα και ποτά, 3) αγορές και μαγαζιά, 4) υγεία και σωματική φροντίδα και 5) καιρός. Σημαντική παράμετρος κατά τη δημιουργία του υλικού αποτέλεσε ο σεβασμός της κουλτούρας των παιδιών και η επαφή τους με στοιχεία του ελληνικού πολιτισμού. Οι δραστηριότητες επιδιώκουν τόσο την υιοθέτηση στοιχείων του πολιτισμικού υποβάθρου των μαθητών, όσο και την εξοικείωσή τους με πολιτισμικά στοιχεία της χώρας υποδοχής.

Λέξεις κλειδιά:

πρόσφυγες, μαθητές, Ουκρανία, εκπαίδευση προσφύγων, τα ελληνικά ως ξένη γλώσσα, γλωσσικό διδακτικό υλικό

Abstract

The Russian invasion of Ukraine in February 2022 caused a new wave of refugees to European Union countries and Greece. This event confronted the Greek state and educators with a new challenge, the provision of appropriate education to these people in order to help them learn the Greek language and integrate into society. In response to this need, the present study focuses on the production of language teaching materials in Greek for Ukrainian refugees aged 12-15 years old, at the A1 language proficiency level.

The produced material is based on the principles of the communicative approach to the teaching of Greek as a foreign language and aims to cultivate the communicative skills of students in order to be able to meet the demands of everyday life. The material covers five communication contexts: 1) education and school, 2) food and drink, 3) shopping and shops, 4) health and physical care and 5) weather. An important aspect in the creation of the material was to respect the children's culture and bring them into contact with elements of Greek culture. The activities seek both to adopt elements of the students' cultural background and to familiarize them with cultural elements of the host country.

Keywords:

Refugees, students, Ukraine, refugee education, Greek as a foreign language, language teaching material

Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια, η Ευρώπη έρχεται αντιμέτωπη με ένα μεγάλο κύμα προσφυγικών ροών, απότοκο των πολέμων της Συρίας και ασιατικών χωρών. Η Ελλάδα αποτελεί ένα από τα κράτη τα οποία λειτουργούν ως χώρα υποδοχής και το γεγονός αυτό φέρνει στο προσκήνιο μια σειρά από νέες προκλήσεις στις οποίες η χώρα μας καλείται να ανταποκριθεί. Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία είχε ως αποτέλεσμα τον εκτοπισμό εκατομμυρίων κατοίκων από τις εστίες τους και τη δημιουργία νέου προσφυγικού ρεύματος προς διάφορα ευρωπαϊκά κράτη. Στη χώρα μας κατέφθασαν εκατοντάδες χιλιάδες Ουκρανοί πρόσφυγες αναζητώντας ένα ασφαλές καταφύγιο για να συνεχίσουν τη ζωή τους. Μεταξύ αυτών, βρίσκονται πολλά παιδιά σχολικής ηλικίας τα οποία αναγκάστηκαν να διακόψουν τη φοίτησή τους στη χώρα τους και να απομακρυνθούν από το σχολικό περιβάλλον στο οποίο βρίσκονταν. Πρωταρχικό μέλημα της πολιτείας αποτελεί η επανένταξη αυτών των παιδιών στο σχολικό περιβάλλον και η παροχή κατάλληλης εκπαίδευσης προκειμένου να επιτευχθεί αποτελεσματικότερα η ένταξή τους στην ελληνική κοινωνία.

Στο πλαίσιο αυτό, βασικό μέλημα αποτελεί η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας προκειμένου να διευκολυνθεί τόσο η καθημερινή τους επικοινωνία, όσο και η παρακολούθηση των σχολικών μαθημάτων και η συμμετοχή τους σε δραστηριότητες. Προς την κατεύθυνση αυτή, κρίνεται χρήσιμη η ύπαρξη γλωσσικού διδακτικού υλικού, που θα χρησιμοποιηθεί από τους εκπαιδευτικούς ως εργαλείο για την εκμάθηση της γλώσσας, το οποίο απευθύνεται στις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές τους ανάγκες. Με αφετηρία την ανάγκη αυτή και με γνώμονα την αποτελεσματικότερη ικανοποίησή της, δημιουργήθηκε η παρούσα εργασία η οποία αποτελεί μια προσπάθεια δημιουργίας γλωσσικού διδακτικού υλικού για Ουκρανούς πρόσφυγες ηλικίας 12-15 ετών, για το επίπεδο γλωσσομάθειας A1.

Το παραχθέν υλικό στοχεύει στην ανάπτυξη της επικοινωνιακής ικανότητας των μαθητών και επιχειρεί να βοηθήσει τους μαθητές να ανταπεξέλθουν στις επικοινωνιακές ανάγκες της καθημερινότητας. Οι επικοινωνιακές περιστάσεις στις οποίες βασίστηκε το υλικό είναι οι εξής: 1) εκπαίδευση και σχολείο, 2) τρόφιμα και ποτά, 3) αγορές και

μαγαζιά, 4) υγεία και σωματική φροντίδα και 5) καιρός. Στόχος των δραστηριοτήτων είναι η επαφή των μαθητών με στοιχεία του ελληνικού πολιτισμού και η ανάδειξη των κοινών σημείων των δυο πολιτισμών.

Πιο συγκεκριμένα, η εργασία διαρθρώνεται σε δυο μέρη. Στο πρώτο μέρος αναλύονται τα θεωρητικά ζητήματα που πλαισιώνουν το υπό εξέταση θέμα. Αρχικά, παρουσιάζεται το ζήτημα των προσφύγων - και πιο συγκεκριμένα αυτών με καταγωγή από την Ουκρανία- στη χώρα μας. Ύστερα, η μελέτη εστιάζει στο ζήτημα της γλώσσας όπου επιχειρείται ο ορισμός και η διασαφήνιση των όρων “πρώτη, δεύτερη και ξένη γλώσσα”. Ακολούθως, παρουσιάζεται η επικοινωνιακή προσέγγιση στην οποία βασίστηκε η παραγωγή του υλικού καθώς και τα αναλυτικά προγράμματα της ελληνικής ως ξένης γλώσσας. Έπειτα, γίνεται μια παρουσίαση του Κοινού Πλαισίου Αναφοράς των γλωσσών, όπου περιγράφονται τα κριτήρια τα οποία τίθενται για την γλωσσομάθεια ανά επίπεδο και ανά δεξιότητα. Ακόμα, παρουσιάζονται τα γενικά χαρακτηριστικά του παραχθέντος υλικού και αναλύονται οι ευρύτεροι γλωσσικοί και κοινωνικοπολιτισμικοί του στόχοι. Στο δεύτερο μέρος της εργασίας, παρουσιάζεται το γλωσσικό διδακτικό υλικό. Όπως προαναφέρθηκε, το υλικό απευθύνεται σε προσφυγόπουλα από την Ουκρανία, ηλικίας 12-15 ετών για το επίπεδο A1, δηλαδή για αρχάριους χρήστες στο στοιχειώδες επίπεδο γλωσσομάθειας. Το περιεχόμενο του υλικού στηρίχθηκε σε πέντε περιστάσεις επικοινωνίας και αποσκοπεί στη διευκόλυνση της καθημερινότητάς τους στο νέο περιβάλλον, στοχεύοντας στον εφοδιασμό τους με τις απαραίτητες γνώσεις για την κατάκτηση της στοιχειώδους επικοινωνίας, αλλά, και στην επαφή τους με τον πολιτισμό της χώρας υποδοχής. Τέλος, η εργασία ολοκληρώνεται με συζήτηση και προτάσεις για το θέμα της παραγωγής γλωσσικού διδακτικού υλικού για πρόσφυγες.

1. Πρόσφυγες και Ουκρανοί πρόσφυγες στην Ελλάδα

Ένα από τα σημαντικά ζητήματα που αναδύθηκαν τις τελευταίες δεκαετίες αποτελεί η προσφυγική κρίση. Σύμφωνα με τον ορισμό, «πρόσφυγας θεωρείται κάθε πρόσωπο το οποίο όντας εκτός της χώρας καταγωγής του ή του τόπου κατοικίας του έχει βάσιμο φόβο δίωξης του για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε κάποια κοινωνική ομάδα ή πολιτική πεποίθηση και δεν έχει τη δυνατότητα ή τη θέληση να επωφεληθεί από την προστασία της χώρας αυτής ή δεν επιθυμεί να επιστρέψει λόγω του υπάρχοντος φόβου» (Φίλης, 2017). Αν και το ζήτημα αυτό απασχολεί χρόνια τις κοινωνίες, η προσφυγική κρίση έχει επανέλθει στο προσκήνιο εξαιτίας των πολέμων στη Συρία και προσφάτως και στην Ουκρανία. Ως φαινόμενο, αποτελεί ένα σύνθετο πολιτικό και κοινωνικό ζήτημα που επηρεάζει τόσο τους ίδιους τους πρόσφυγες, όσο και τους πολίτες της χώρας υποδοχής. Οι προεκτάσεις της επιρροής αυτής, είτε άμεσες είτε έμμεσες, έχουν βρεθεί στο επίκεντρο της προσοχής των κοινωνικών επιστημόνων αλλά και της ευρωπαϊκής πολιτικής, προσπαθώντας να δώσουν λύσεις και να αντιμετωπίσουν το ζήτημα όσο το δυνατόν καλύτερα.

Σύμφωνα με στοιχεία που δημοσίευσε ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης κατά τους πρώτους μήνες του 2016 κατέφθασαν στη χώρα μας 111.099 πρόσφυγες και μετανάστες, ενώ, εκατοντάδες χιλιάδες είναι αυτοί που έχασαν τη ζωή τους στην προσπάθειά τους να αναζητήσουν ένα ασφαλέστερο μέρος ή καλύτερες συνθήκες διαβίωσης (2016). Οι πρόσφυγες έρχονται κυρίως από τη Συρία, όπου ο πόλεμος ο οποίος ξέσπασε τον Μάρτιο του 2011 οδήγησε στην έξοδο περισσότερων από 4,7 εκατομμυρίων ανθρώπων. Σύμφωνα με το ελληνικό Λιμενικό, στο διάστημα από την 1η μέχρι τις 21 Φεβρουαρίου 2016, το 48% των προσφύγων και μεταναστών που έφθασαν στην Ελλάδα προέρχονταν από τη Συρία, το 25% από το Αφγανιστάν και το 17% από το Ιράκ (2016). Με αφορμή τις χιλιάδες προσφύγων που καταγράφηκαν διεθνώς, στην Ε.Ε. αλλά και στη χώρας μας δημιουργήθηκαν νέα δεδομένα για την αντιμετώπιση του ζητήματος και παράλληλα για την παροχή, όσο το δυνατόν, καλύτερων συνθηκών διαβίωσης των εκτοπισθέντων. Για το σκοπό αυτό υιοθετήθηκε μια κοινή ευρωπαϊκή

πολιτική για το προσφυγικό ζήτημα που λαμβάνει υπόψη την ανθρώπινη διάσταση του θέματος και σέβεται τις ανάγκες των υποκειμένων.

Η Ελλάδα είναι συμβαλλόμενο μέρος στη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων. Οι ενέργειες στις οποίες προέβη η χώρα μας για την αντιμετώπιση του ζητήματος περιλαμβάνουν την ίδρυση του αρμόδιου φορέα, του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής το 2016 (το οποίο μετονομάστηκε σε Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου το 2020) και των λοιπών φορέων που υπάγονται σ' αυτό (Αρχή Προσφύγων, Υπηρεσία Ασύλου, Γενική Γραμματεία Μεταναστευτικής Πολιτικής, Γενική Γραμματεία Υποδοχής Αιτούντων Άσυλο, Ειδική Γραμματεία Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων κ.α.). Παράλληλα, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες συνεργάζεται με τις αρμόδιες ελληνικές αρχές και συμβάλλει στη διαμόρφωση και λειτουργία του συστήματος ασύλου της χώρας. Σε περιπτώσεις εκτοπισμού, κατά την άφιξη στη χώρα προέχει η διαδικασία αίτησης παροχής ασύλου. Η Ελληνική Υπηρεσία Ασύλου σε πρώτο βαθμό και, σε περίπτωση προσφυγής, οι Ανεξάρτητες Επιτροπές Προσφύγων, θα εξετάσουν την αίτησή σας και θα λάβουν απόφαση σύμφωνα με την ευρωπαϊκή και την ελληνική νομοθεσία. Αν χορηγηθεί καθεστώς πρόσφυγα από την Ελληνική Δημοκρατία δίνεται η δυνατότητα απόκτησης τριετούς άδειας διαμονής. Η άδεια διαμονής για δικαιούχους επικουρικής προστασίας χορηγείται για διάστημα ενός έτους και ανανεώνεται για δύο ακόμα έτη μετά από επανεξέταση (UNHCR).

Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία τον Φεβρουάριο του 2022 προκάλεσε την Ουκρανική προσφυγική κρίση και είχε ως απότοκο τον εκτοπισμό εκατομμυρίων ανθρώπων από τις εστίες τους. Μάλιστα, σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, 7,8 εκατομμύρια Ουκρανοί πρόσφυγες έχουν καταγραφεί σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες από την έναρξη του πολέμου στη Ρωσία στις 24 Φεβρουαρίου, ενώ πολλά εκατομμύρια Ουκρανών είναι εσωτερικά εκτοπισμένοι (UNHCR, 2022). Στην πλειοψηφία τους, οι Ουκρανοί πρόσφυγες κατέφυγαν προς τις γειτονικές χώρες, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Μολδαβία, την Ουγγαρία και τη Σλοβακία. Ωστόσο, πολλοί ήταν αυτοί που κατέφυγαν σε άλλες χώρες και μεταξύ αυτών και την Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με στοιχεία που δημοσίευσε το Υπουργείο Προστασίας του

Πολίτη, από την έναρξη του πολέμου μέχρι και τις αρχές του Αυγούστου στην Ελλάδα έχουν περάσει 75.942 Ουκρανοί υπήκοοι, από τους οποίους 19.760 ανήλικοι (Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, 2022).

Είναι γεγονός πως στην Ουκρανία βρισκόταν μεγάλο ποσοστό ομογενών, οι οποίοι, μετά την έναρξη του πολέμου στράφηκαν προς την Ελλάδα για βοήθεια. Επίσης, πολλοί από τους Ουκρανούς πρόσφυγες που έφτασαν στη χώρα, ήρθαν έχοντας εδώ μέλη της οικογένειάς τους ή γνωστούς, οι οποίοι ήταν σε θέση να τους φιλοξενήσουν και να τους υποδεχθούν. Ιδιαίτερα, όσον αφορά τα ασυνόδευτα ανήλικα προσφυγόπουλα, το αρμόδιο Υπουργείο εξέδωσε οδηγία σύμφωνα με την οποία: «Παρακαλούνται όσοι πολίτες Ουκρανίας διαμένουν στην Ελλάδα και πρόκειται να δεχθούν και να φροντίσουν ανήλικους συγγενείς από την Ουκρανία, οι οποίοι καταφθάνουν στα Ελληνικά σημεία εισόδου ασυνόδευτοι, να παραλαμβάνουν τους ανήλικους από τα σημεία εισόδου. Ειδικότερα, οι ενήλικοι συγγενείς οφείλουν να βρίσκονται στο σημείο εισόδου (π.χ. στον Προμαχώνα) κατά την άφιξη του ασυνόδευτου ανήλικου και να φέρουν τα απαραίτητα έγγραφα που καταδεικνύουν τη συγγενική σχέση με τον ανήλικο καθώς και έγγραφα από τα οποία να προκύπτει η συναίνεση των γονέων του ανήλικου να αναληφθεί η φροντίδα του από τον παραλαμβάνοντα συγγενή. Κατόπιν αξιολόγησης από τις Αρχές και των συνεργατών του Εθνικού Μηχανισμού, οι ενήλικοι συγγενείς θα έχουν τη δυνατότητα να αναλάβουν τη φροντίδα του ανήλικου συγγενή τους» (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2022). Οι διαδικασίες υποδοχής και παροχής ασύλου κινήθηκαν όσο το δυνατόν συντομότερα από την Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, η Υπηρεσία Ασύλου του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου παρέχει προσωρινή προστασία διάρκειας 1 έτους με δικαίωμα πρόσβασης στην αγορά εργασίας και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2022). Επίσης, στους πρόσφυγες παρέχεται χώρος στέγασης στις δομές φιλοξενίας μέχρι την έκδοση ταξιδιωτικών εγγράφων, στην ανοικτή δομή της Σιντικής (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 2022).

Παράλληλα με την εξασφάλιση μιας καλύτερης ποιότητας ζωής στους εκτοπισθέντες, τα κράτη υποδοχής οφείλουν να μεριμνούν και για τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα των ανθρώπων αυτών. Ιδιαίτερη μέριμνα απαιτείται για τα προσφυγόπουλα, τα οποία ήρθαν αντιμέτωπα με σκληρά γεγονότα, τον κίνδυνο και την

απώλεια. Για την αποκατάσταση της καθημερινότητας τους απαραίτητο να αισθανθούν πάλι ασφάλεια και να επιστρέψουν σε δραστηριότητες που θα βοηθήσουν την κοινωνικοποίηση τους, την επαφή με συνομηλίκους και την εξοικείωση τους με το νέο περιβάλλον. Η δυνατότητα αυτή τους δίνεται μέσω της εκπαίδευσης και του σχολείου, όπου σε μεγάλο βαθμό αποκαθίσταται η προϋπάρχουσα καθημερινότητα και επιστρέφουν σε μια κανονικότητα. Σύμφωνα με ανακοίνωση που εξέδωσε το Υπουργείο Παιδείας, πρόσφυγες από την Ουκρανία δύναται να ενταχθούν σε Τάξεις Υποδοχής (15 ώρες/εβδομάδα) για εντατικά μαθήματα ελληνικών ως ξένη γλώσσα. Επιπλέον, εντός του γενικού τμήματος ενισχύεται η παρακολούθηση μαθημάτων που η λεκτική επικοινωνία δεν είναι πρωταρχική όπως καλλιτεχνικά, η μουσική, η γυμναστική (Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, 2022). Παράλληλα, υποστηρίζεται η δημιουργία υλικού που θα διευκολύνει τους Ουκρανούς πρόσφυγες στην ένταξή τους στο σχολικό περιβάλλον, όπως επίσης και η δημιουργία επιμορφωτικού οδηγού υποδοχής των μαθητών από τους εκπαιδευτικούς.

2. Η γλώσσα

Το ζήτημα του ορισμού της γλώσσας έχει απασχολήσει για πολλά χρόνια την επιστημονική κοινότητα. Οι ορισμοί που έχουν δοθεί στην έννοια «γλώσσα» ποικίλλουν καθώς εστιάζουν σε διαφορετικές πτυχές της, ανάλογα με την θεωρητική, φιλοσοφική και επιστημονική σκοπιά του εκάστοτε ερευνητή. Ο Sapir θεωρεί πως η γλώσσα είναι αποκλειστικά ανθρώπινη και μη ενστικτώδης μέθοδος για να μεταδίδουμε ιδέες, συγκινήσεις και επιθυμίες με τη βοήθεια συμβόλων εκουσίως παραγομένων (Τσολακίδης, 2011, σ. 2). Οι Bloch & Trager ορίζουν ως γλώσσα ένα σύστημα από αυθαίρετα φωνητικά σύμβολα χάρη στα οποία μια κοινωνική ομάδα μπορεί να συνεργαστεί (Τσολακίδης, 2011, σ. 2). Ο Hall θεωρεί τη γλώσσα έναν θεσμό βάσει του οποίου οι άνθρωποι επικοινωνούν και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους, μέσω προφορικών και ακουστικών, αυθαίρετων συμβόλων που χρησιμοποιούνται καθ'έξιν (Τσολακίδης, 2011, σ. 2). Στη νεότερη γλωσσολογία, οι γλωσσολογικές θεωρίες του Ferdinand de Saussure και του Noam Chomsky επηρέασαν την επιστημονική θεώρηση της γλώσσας. Η θεωρία του Saussure ανέδειξε την δομή της γλώσσας, εγκαινιάζοντας το επιστημονικό ρεύμα του δομισμού ή στρουκτουραλισμού. Σύμφωνα με τον Saussure, η γλώσσα αποτελεί ένα σύστημα σημείων τα οποία εκφράζουν ιδέες (Χαραλαμπάκης). Παράλληλα, προέβη στη διάκριση μεταξύ των εννοιών *langage* - *langue* - *parole*. Το *langage* είναι ο ανθρώπινος λόγος, δηλαδή δεν είναι η γλώσσα, είναι η γενική ικανότητα του ανθρώπου να συνομιλεί με τον συνάνθρωπό του. Το *langue* είναι το αφηρημένο σύστημα σημείων και κανόνων που χρησιμοποιεί ο άνθρωπος. Το *parole* είναι η πραγμάτωση του *langue*, δηλαδή η πρακτική εφαρμογή του, η ομιλία (Χαραλαμπάκης). Ομοίως και ο Chomsky, διέκρινε τη γλωσσική ικανότητα (*linguistic competence*) και τη γλωσσική επιτέλεση (*linguistic performance*). Η γλωσσική ικανότητα είναι έμφυτη και αφορά τη γνώση της δομής της γλώσσας. Η γλωσσική επιτέλεση αφορά τη χρήση της γλώσσας, δηλαδή την γλωσσική συμπεριφορά του χρήστη που απορρέει από την γνώση της (Χαραλαμπόπουλος & Χατζησαββίδης, Η Διδασκαλία της Λειτουργικής Χρήσης της Γλώσσας: Θεωρία και Πρακτική Εφαρμογή, 1997).

Παρά τις όποιες διαφορές παρουσιάζουν οι θέσεις γύρω από τον ορισμό της, ο ρόλος της στην επικοινωνία είναι αδιαμφισβήτητος. Η γλώσσα, επομένως, αποτελεί ένα σύστημα επικοινωνίας, έναν κώδικα, μέσα από τον οποίο ο άνθρωπος εκφράζει σκέψεις και συναισθήματα, επικοινωνεί και αλληλεπιδρά με άλλους ανθρώπους. Η πορεία της γλώσσας δεν υπήρξε σταθερή· αντίθετα, δεχόμενη ιστορικές, κοινωνικές και επιστημονικές επιρροές, μεταβλήθηκε και συνεχίζει να μεταβάλλεται και να εξελίσσεται. Παράλληλα, η σημασία της γνώσης της γλώσσας με το πέρασμα των χρόνων αναδείχθηκε σε σημαντικό ζήτημα. Μάλιστα, στις σημερινές πολυπολιτισμικές κοινωνίες, η γνώση περισσότερων γλωσσών αποτελούν απαραίτητο εφόδιο προκειμένου να επιτευχθεί η διαπολιτισμική επικοινωνία, αλλά, και σημαντικό προσόν στην αγορά εργασίας.

2.1 Πρώτη, δεύτερη και ξένη γλώσσα

Η αποσαφήνιση των όρων πρώτη, δεύτερη και ξένη γλώσσα κρίνεται απαραίτητη για την -όσο το δυνατόν- πληρέστερη προσέγγιση του θέματος. Ως πρώτη γλώσσα (Γ1) θεωρείται η κυρίαρχη γλώσσα της περιοχής όπου ζει το άτομο. Είναι η γλώσσα που κατακτά ένα άτομο υπό φυσιολογικές οργανικές, βιολογικές και κοινωνικές συνθήκες κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής του μέσα από την καθημερινή επαφή του με το κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο μεγαλώνει (Λάσκη, 2019, σ. 19). Κάποιες φορές υπάρχει ταύτιση της πρώτης γλώσσας με τη μητρική, ωστόσο κρίνεται καταλληλότερος ο όρος πρώτη γλώσσα, καθώς η μητρική ενδέχεται να διαφέρει από αυτό που ορίζεται ως πρώτη. Η Skutnabb-Kangas παρουσιάζει μια σειρά από κριτήρια που βοηθούν στον προσδιορισμό μιας γλώσσας ως πρώτη ιδιαίτερα σε περιπτώσεις συνύπαρξης γλωσσών. Αυτά είναι: α) ο χρόνος: η πρώτη γλώσσα μαθαίνεται πρώτα, β) η ικανότητα: η γλώσσα που ο ομιλητής χειρίζεται καλύτερα, γ) η λειτουργία: την πρώτη γλώσσα ο ομιλητής τη χρησιμοποιεί περισσότερο, δ) οι στάσεις: συνήθως υπάρχει εσωτερική ταύτιση με την πρώτη γλώσσα και σε πολλές περιπτώσεις και το περιβάλλον ταυτίζει έναν ομιλητή με την πρώτη γλώσσα, ε) οι γλωσσικοί αυτοματισμοί: η πρώτη γλώσσα είναι η γλώσσα της εσωτερικής μας σκέψης και των ονείρων μας (Λίτσα, 2013, σ. 9).

Δεύτερη γλώσσα (Γ2) ονομάζεται η γλώσσα που χρονικά κατακτάται μετά την πρώτη και χρησιμοποιείται για ειδικούς επικοινωνιακούς σκοπούς και σε συγκεκριμένους χώρους. Πιο συγκεκριμένα, μια δεύτερη γλώσσα είναι τυπικά η επίσημη ή κοινωνικά κυρίαρχη γλώσσα η οποία είναι απαραίτητη για την εκπαίδευση, την εργασία και την κάλυψη άλλων βασικών αναγκών. Κατακτάται από τα μέλη μειονοτικών ομάδων, μετανάστες, πρόσφυγες οι οποίοι μιλούν μια άλλη γλώσσα ως μητρική τους (Χατζηπαναγιωτίδη, 2022). Η εκμάθηση της δεύτερης γλώσσας, όπως επισημαίνει η Τριάρχη-Herrmann, είναι μείζονος σημασίας για το άτομο καθώς του είναι απαραίτητη για την ικανοποίηση άμεσων και ζωτικών επικοινωνιακών αναγκών στην παρούσα του κατάσταση (Τριάρχη - Herrmann, 2000).

Η ξένη γλώσσα, όπως και η δεύτερη, ακολουθεί την εκμάθηση της πρώτης. Παρά το γεγονός αυτό όμως, υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις ανάμεσα στους δυο αυτούς όρους. Σύμφωνα με την Σκούρτου, η ξένη γλώσσα στερείται ενός άμεσου χώρου χρήσης, ωστόσο, η εκμάθησή της αποβλέπει μελλοντικά την ύπαρξη αυτού του χώρου (Σκούρτου, Θέματα διγλωσσίας και εκπαίδευσης, 1997). Υπό το πρίσμα αυτό, η ξένη γλώσσα δεν αποσκοπεί στην εξυπηρέτηση των άμεσων επικοινωνιακών αναγκών, όπως η πρώτη και η δεύτερη γλώσσα, αλλά, σχετίζεται κυρίως με τους προσωπικούς στόχους και τις φιλοδοξίες του καθενός. Η εκμάθησή της, αντίθετα με την ξένη γλώσσα, δεν προκύπτει από την έκθεση του ατόμου σε ένα συγκεκριμένο επικοινωνιακό περιβάλλον ή από την αλληλεπίδραση με τους φυσικούς ομιλητές της γλώσσας, αλλά, γίνεται με την άμεση διδασκαλία της. Τέλος, όπως αναφέρει η Σκούρτου, αν και η δεύτερη γλώσσα διαφέρει από την ξένη, υπάρχει το ενδεχόμενο, υπό συγκεκριμένες συνθήκες, η ξένη γλώσσα να αποκτήσει τα χαρακτηριστικά της λειτουργίας της δεύτερης γλώσσας. Για παράδειγμα, άτομα που μαθαίνουν μια ξένη γλώσσα και αποφασίζουν ή αναγκάζονται, όπως συμβαίνει με τους πρόσφυγες, να μείνουν για μεγάλο χρονικό διάστημα στη χώρα που χρησιμοποιείται αυτή η γλώσσα. Οι νέες καθημερινές επικοινωνιακές τους ανάγκες, τους υποχρεώνουν να χρησιμοποιήσουν ευρέως τη γλώσσα της χώρας υποδοχής και η αρχικά ξένη γλώσσα, σταδιακά λειτουργεί ολοένα και περισσότερο ως δεύτερη (Λάσκη, 2019, σ. 21).

2.2 Διγλωσσία

Όπως και στην περίπτωση της γλώσσας, έτσι και η διγλωσσία, αποτέλεσε έναν όρο αμφιλεγόμενο ως προς τον προσδιορισμό της. Σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, η διγλωσσία ορίζεται ως η κατοχή και χρήση δυο ή περισσότερων γλωσσών από το ίδιο άτομο (Χατζηπαναγιωτίδη, 2022). Οι γλωσσολόγοι, ωστόσο, έδωσαν διάφορες ερμηνείες στον όρο βασιζόμενοι, κυρίως, στη γλωσσική επάρκεια του ομιλητή.

Η διγλωσσία παρουσιάζει διάφορα είδη τα οποία προκύπτουν από τον τρόπο, τον χρόνο, τη σειρά εκμάθησης και την επικοινωνιακή ικανότητα του ομιλητή. Ο τρόπος εκμάθησης δυο γλωσσών, οδηγεί στην ταξινόμησή της σε φυσική και σχολική διγλωσσία. Η διγλωσσία θεωρείται φυσική όταν οι δυο γλώσσες κατακτιούνται μέσω της επικοινωνίας με το κοινωνικό ή οικογενειακό περιβάλλον. Σχολική ονομάζεται η διγλωσσία που προκύπτει από την κατάκτηση των γλωσσών σε περιβάλλον τάξης, σε σχολικό περιβάλλον. Ως προς τον χρόνο κατάκτησης της γλώσσας υπάρχει η ταξινόμησή της σε πρώιμη και όψιμη. Πρώιμη διγλωσσία υπάρχει όταν η κατάκτηση των γλωσσών γίνεται σε νεαρή ηλικία (περίπου μέχρι την εφηβεία), ενώ, αντίθετα, όψιμη διγλωσσία όταν η εκμάθηση γίνεται από μεγαλύτερους ηλικιακά ομιλητές. Παράλληλα, ως κριτήριο διάκρισης τίθεται και η σειρά εκμάθησης των γλωσσών. Έτσι, προκύπτει η ταυτόχρονη και η επάλληλη/διαδοχική διγλωσσία. Κατά την ταυτόχρονη, το άτομο μαθαίνει τις δυο γλώσσες την ίδια στιγμή, ενώ, στην διαδοχική η εκμάθηση της δεύτερης γλώσσας γίνεται μερικά χρόνια μετά την εκμάθηση της πρώτης. Τέλος, η επικοινωνιακή ικανότητα των ομιλητών στις δυο γλώσσες οδηγεί στην ταξινόμηση σε αμφιδύναμη / ισορροπημένη και κυρίαρχη διγλωσσία. Η διγλωσσία χαρακτηρίζεται ως αμφιδύναμη όταν ο ομιλητής έχει την ικανότητα να επικοινωνεί και να χρησιμοποιεί εξίσου καλά και τις δυο γλώσσες. Ως κυρίαρχη χαρακτηρίζεται η διγλωσσία κατά την οποία ο ομιλητής έχει μεγαλύτερο βαθμό επικοινωνιακής ευχέρειας στη μια γλώσσα έναντι της άλλης. Ωστόσο, όπως επισημαίνεται, η κυρίαρχη γλώσσα δε μένει απαραίτητα σταθερή σε όλη τη διάρκεια της ζωής του ατόμου (μετακίνηση, επαγγελματικές και οικογενειακές αλλαγές, κλπ) (Χατζηπαναγιωτίδη, 2022).

Κατά το παρελθόν η διγλωσσία είχε επικριθεί, καθώς είχε συνδεθεί με προβλήματα σκέψης, προσωπικότητας και ταυτότητας του δίγλωσσου ατόμου (Λάσκη, 2019, σ. 23). Υποστηρικτής αυτής της άποψης ήταν ο Dunn (1987, αναφορά στον Cummins,2003) ο οποίος υποστήριζε ότι τα δίγλωσσα παιδιά δεν έχουν τη μορφωτική κλίση ή τη γλωσσική ικανότητα για να τα καταφέρουν καλά σε δυο ή περισσότερες γλώσσες ή για να περνούν από τη μια γλώσσα στην άλλη (Λογοθέτη, 2009-2010, σ. 23). Στις μέρες μας αυτή η αντίληψη έχει καταρριφθεί και πληθώρα επιστημονικών μελετών αποδεικνύει το αντίθετο. Η διγλωσσία επιδρά θετικά όταν τα παιδιά έρχονται σε επαφή με τις δύο γλώσσες κάτω από τις κατάλληλες συνθήκες (οικογενειακό, κοινωνικό και εκπαιδευτικό περιβάλλον που προωθεί και ενθαρρύνει τη διγλωσσία). Σε αυτή την περίπτωση, όχι μόνο δεν υστερούν νοητικά σε σχέση με τα μονόγλωσσα, αλλά, ενδέχεται, να υπερέχουν απέναντί τους στην ανάπτυξη της “μεταγλωσσικής συνείδησης”, στη “δημιουργική σκέψη” και στον τομέα της “επικοινωνιακής ευαισθησίας” (Χατζηπαναγιωτίδη, 2022). Όπως επισημαίνεται, σε επικοινωνιακό και πολιτισμικό επίπεδο παρέχει στο άτομο τη δυνατότητα να έρθει σε επαφή με ένα διευρυμένο επικοινωνιακό δίκτυο, να αποκτήσει εμπειρίες από διαφορετικούς γλωσσικούς κόσμους και να είναι πιο ανοιχτό στην πολυπολιτισμικότητα και τη διαφορετικότητα, περιορίζοντας την προκατάληψη έναντι άλλων γλωσσικών ομάδων. Παράλληλα, αναπτύσσεται η σκέψη και η δημιουργικότητα του ατόμου και ενισχύεται η αυτοπεποίθηση και η αυτοεικόνα του ατόμου. Τέλος, η επαφή και η εξοικείωση με άλλες γλώσσες δημιουργεί μια θετική προδιάθεση για την εκμάθηση και μιας τρίτης γλώσσας με μεγαλύτερη ευκολία (Λάσκη, 2019, σ. 23).

2.3 Μεταναστευτική διγλωσσία - Η ελληνική ως δεύτερη ή ξένη γλώσσα

Στις σημερινές κοινωνίες είναι ιδιαίτερα συχνό το φαινόμενο της μετανάστευσης. Παρόλο που το φαινόμενο της μετακίνησης πληθυσμών από μια χώρα σε μια άλλη αριθμεί πολλά χρόνια, στις μέρες μας είναι μια πραγματικότητα που επηρεάζει πολλούς τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας και δημιουργεί νέα δεδομένα τόσο για τον μεταναστευτικό πληθυσμό, όσο και για τον πληθυσμό της χώρας υποδοχής. Είναι μια

διαδικασία δυναμική που διαμορφώνει και μετασχηματίζει την κοινωνία. Οι λόγοι ποικίλλουν καθώς είναι άλλοτε οικονομικοί, άλλοτε πολιτικοί και άλλοτε θρησκευτικοί. Επίσης, οι πολεμικές συγκρούσεις είναι ένας σημαντικός παράγοντας που οδηγεί σε μετανάστευση. Μάλιστα, κατά την πρόσφατη ιστορία υπήρξαν τέτοια μεταναστευτικά-προσφυγικά κύματα, ιδίως προς τις ευρωπαϊκές χώρες, απότοκο των πολέμων στη Συρία και την Ουκρανία.

Μέσω της μετανάστευσης, άνθρωποι, πολιτισμοί και γλώσσες έρχονται σε επαφή, επηρεάζουν και επηρεάζονται από την αλληλεπίδραση. Χάρη στην αλληλεπίδραση βρίσκει χώρο να αναπτυχθεί η διγλωσσία. Υπό το πρίσμα αυτό, η διγλωσσία είναι το «ορατό» προϊόν της γλωσσικής επαφής των μεταναστευτικών γλωσσών με τη γλώσσα της χώρας υποδοχής (Σκούρτου, Η διγλωσσία στο σχολείο. , 2011, p. 36). Οι μαθητές με μεταναστευτικό υπόβαθρο, ερχόμενοι στη χώρα υποδοχής, γνωρίζουν ήδη μια άλλη γλώσσα, έτσι, σύμφωνα με τη Χατζηδάκη, η εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερης είναι δύσκολο να επιτευχθεί αυτόματα και αβίαστα μέσω της ώσμωσης με το κοινωνικό περιβάλλον αντίθετα, απαιτεί συστηματική και συντονισμένη προσπάθεια μαθητή και διδάσκοντα (Χατζηδάκη, Η ανάπτυξη της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας μέσα στις συμβατικές τάξεις., 2014). Αυτό σημαίνει ότι η διγλωσσία κατακτάται κυρίως εντός σχολικού πλαισίου. Όπως αναφέρουν οι Σκούρτου & Κούρτη-Καζούλλη (2015), σε περιπτώσεις γλωσσικής μετακίνησης ή μετατόπισης (language shift), η διγλωσσία αντιπροσωπεύει ένα ενδιάμεσο στάδιο με ημερομηνία λήξης (Σκούρτου, 2011). Όλα αυτά, κάποια στιγμή, γίνονται αντικείμενο γλωσσικής πολιτικής στο πλαίσιο της επιδίωξης μιας επιθυμητής γενικότερης γλωσσικής ισορροπίας/κυριαρχίας, η οποία, με τη σειρά της, συναρτάται με γενικότερες πολιτισμικές/κοινωνικές αντιλήψεις για τις γλώσσες, που συγκροτούν τη γλωσσική πολυμορφία και είναι διαφορετικές από την κυρίαρχη, και για τη διγλωσσία, με συγκεκριμένες αντιλήψεις για το κράτος, για τα δικαιώματα του πολίτη μέσα σε αυτό, για το τι θεωρείται ότι υποστηρίζει και το τι θεωρείται ότι υποσκάπτει την κοινωνική συνοχή, για το τι συνιστά την ταυτότητα, ατομική και κοινωνική/συλλογική. Το κατεξοχήν πεδίο εφαρμογής της γλωσσικής πολιτικής είναι το σχολείο: γενικότερες αποφάσεις για το σύνολο του μαθητικού πληθυσμού και για επιμέρους ομάδες στόχους, σχεδιασμός προγραμμάτων-πλαισίων, σχεδιασμός αναλυτικών προγραμμάτων, σχεδιασμός συγκεκριμένων παρεμβάσεων,

σχεδιασμός και παραγωγή διδακτικών υλικών, ορισμός γλωσσικών επίπεδων και κατάταξη των μαθητών σε αυτά, παράλληλες υποστηρικτικές δράσεις, αξιολογήσεις σε διάφορα στάδια των εφαρμογών για το επιδιωκόμενο και για το εντέλει κατακτηθέν αποτέλεσμα για κάθε συγκεκριμένη ομάδα-στόχο και για κάθε ομιλητή χωριστά (Σκούρτου, Κούρτη - Καζούλλη, & Σκούρτου, Διγλωσσία και Διδασκαλία της Ελληνικής ως Δεύτερης Γλώσσας, 2015, σ. 14).

Οι ιδιαιτερότητες αυτών των ατόμων είναι αρκετές και θα πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά τη διαδικασία προς την κατάκτηση της ελληνικής. Πιο συγκεκριμένα, όπως επισημαίνει η Χατζηδάκη, είναι σαφές ότι πρόκειται για άτομα που δεν επικοινωνούν καθόλου, δεν κατέχουν καθόλου τη δομή της γλώσσας και δεν γνωρίζουν πολιτισμικά στοιχεία. Επομένως, τονίζει, ότι σκοπός της διδασκαλίας των αλλοδαπών μαθητών που μαθαίνουν την ελληνική ως ξένη γλώσσα είναι η παρουσίαση της δομής της, η άσκηση σε αυτήν και η παραγωγή λόγου (Χατζηδάκη, Η στοχοθεσία της Ελληνικής ως δεύτερης και ως ξένης γλώσσας., χ.χ.). Η στοχοθεσία αυτή αλλάζει όταν η ελληνική δεν είναι πια ξένη αλλά δεύτερη γλώσσα για τους ομιλητές. Αυτό σημαίνει ότι τα άτομα είναι σε θέση να επικοινωνούν προφορικά -έστω και με δυσκολία-, κατέχουν τη δομή της γλώσσας -ακόμα κι ελλιπώς- και έχουν ακούσματα από τα πολιτισμικά στοιχεία. Σε αυτή την περίπτωση υπάρχει ανακατεύθυνση των στόχων και επιδιώκεται η σταθεροποίηση της δομής, η ενίσχυση των πολιτισμικών στοιχείων και η ευαισθητοποίηση των υποκειμένων σε διαφορετικά κειμενικά περιβάλλοντα (Χατζηδάκη, Η στοχοθεσία της Ελληνικής ως δεύτερης και ως ξένης γλώσσας., χ.χ.). Από τα παραπάνω, είναι εμφανής η ανάγκη καταφυγής σε μια διδακτική προσέγγιση που θα στηρίζεται στη μεθοδολογία της διδασκαλίας της ελληνικής ως ξένης γλώσσας (επικοινωνιακή προσέγγιση) , κατά τα αρχικά στάδια επαφής του αλλόγλωσσου ατόμου με την ελληνική γλώσσα (Χατζηδάκη, Η στοχοθεσία της Ελληνικής ως δεύτερης και ως ξένης γλώσσας., χ.χ.).

Τέλος, η ίδια η φύση της ελληνικής γλώσσας, που χαρακτηρίζεται από ποικιλομορφία και ιδιαιτερότητες, δύναται να δημιουργήσει εμπόδια προς την κατάκτηση της γλώσσας. Πιο συγκεκριμένα, η ελληνική γλώσσα διαθέτει ένα πλούσιο και περίπλοκο κλιτικό σύστημα τόσο σε ονοματικό, όσο και σε ρηματικό επίπεδο. Στο σύνθετο κλιτικό παράδειγμά της, προστίθεται και η δυσκολία που προκύπτει από την

ύπαρξη της γλωσσικής ποικιλίας (Βαρλοκώστα & Τριανταφυλλίδου, 2003, σ. 143). Η συνύπαρξη δημοτικής και καθαρεύουσας, οι γεωγραφικές γλωσσικές ποικιλίες, οι εναλλακτικοί τύποι που συνυπάρχουν στην ελληνική γλώσσα καθιστούν την εκμάθησή της αρκετά δύσκολη.

3. Η επικοινωνιακή προσέγγιση

Η εμφάνιση της επικοινωνιακής προσέγγισης στη διδασκαλία της γλώσσας ξεκίνησε από τη δεκαετία του 1970 και σταδιακά επικράτησε και αντικατέστησε την - κυρίαρχη ως τότε- δομική προσέγγιση. Στη δομική προσέγγιση, επίκεντρο της διδασκαλίας είναι το γλωσσικό σύστημα, από το οποίο επιλέγονται οι λέξεις και οι τύποι που αποτελούν τη διδακτέα ύλη. Αντίθετα, όπως αναφέρουν οι Μαστροθανάσης & Γελαδάρη, η επικοινωνιακή μέθοδος βασίζεται στη γλωσσική πραγματικότητα και έχει τις θεωρητικές ρίζες της στην εργασία των Hymes (1972), Labov (1972) και Halliday (1978), υπό την έννοια ότι η ερμηνεία των δομών της γλώσσας-στόχου συνδέεται με την προθετικότητα και τη λειτουργικότητα της γλώσσας σε συγκεκριμένες επικοινωνιακές καταστάσεις. Με αυτή την έννοια, η γλώσσα παύει να αντιμετωπίζεται ως ενιαία, αλλά ως σύνολο μεταβαλλόμενων μορφών που καθορίζονται από τις συνθήκες και το πλαίσιο επικοινωνίας (Μαστροθανάσης & Γελαδάρη, 2009). Η επικοινωνιακή προσέγγιση αποτέλεσε μια “τομή” στη μέθοδο διδασκαλίας της γλώσσας που αναμφίβολα την καθιστά καινοτόμα και συνάμα διαχρονική. Η προσέγγιση αυτή, προσπαθεί να ενώσει τη δομή και τη χρήση της γλώσσας προς όφελος της γλωσσικής διδασκαλίας, αντιμετωπίζοντας τη γλωσσική ικανότητα ως δεξιότητα και όχι ως γνώση (Μαστροθανάσης & Γελαδάρη, 2009). Το ενδιαφέρον στρέφεται στην επικοινωνιακή λειτουργία της γλώσσας, έτσι υπερτονίζεται η κοινωνική της λειτουργία. Στη βάση της διδασκαλίας τίθεται η επικοινωνία και όλα δομούνται γύρω από την επίτευξή της. Βασικός στόχος είναι οι μαθητές να κατακτήσουν την επικοινωνιακή ικανότητα. Αυτό, συνεπάγεται ότι στο πλαίσιο μιας συνομιλίας οι μαθητές θα είναι σε θέση να παράγουν

ένα μήνυμα, να κατανοούν το μήνυμα του συνομιλητή τους και να διατηρούν την επικοινωνία (Richards, 2006 στο Λάσκη, 2019).

Κάποιες από τις βασικές αρχές της μεθόδου αυτής είναι: η προτεραιότητα στην κατάκτηση του προφορικού λόγου έναντι του γραπτού, το προβάδισμα στη χρήση της γλώσσας με σκοπό την επικοινωνία παρά τη γνώση των γλωσσικών κανόνων, η στήριξη της επικοινωνίας στο συνδυασμό διαφορετικών γλωσσικών δεξιοτήτων (ακουστικής, προφορικής, αναγνωστικής και γραπτής). Επιπλέον, σύμφωνα με τις αρχές της επικοινωνιακής προσέγγισης, οι περιστάσεις στις οποίες χρησιμοποιούμε τη γλώσσα (σε ποιον απευθυνόμαστε, για ποιο λόγο μιλάμε, τι θέλουμε να επιτύχουμε, ποιο είναι το περιβάλλον γύρω μας) επηρεάζουν τις γλωσσικές μας επιλογές (π.χ. ποιες λέξεις θα χρησιμοποιήσουμε για να γίνουμε περισσότερο ευγενικοί ή άμεσοι, κτλ.) και η μάθηση της γλώσσας είναι αποτέλεσμα δημιουργικών διεργασιών που περιλαμβάνει δοκιμές και λάθη (ΠΡΑΞΗ: "ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΛΛΗΝΟΜΑΘΕΙΑΣ: ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ/ΕΚΜΑΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΩΣ ΞΕΝΗΣ/ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ"). Το λάθος "απενοχοποιείται" στη συγκεκριμένη μέθοδο και αξιοποιείται ως πληροφορία για τις αδυναμίες και τις δυσκολίες του μαθητή. Η αξιολόγηση και η ερμηνεία των λαθών δίνει στο δάσκαλο σημαντικές πληροφορίες σχετικά με το στάδιο γλωσσικής ανάπτυξης του μαθητή και τον βοηθούν να προσαρμόσει ανάλογα το ρυθμό και το περιεχόμενο της διδασκαλίας του (ΠΡΑΞΗ: "ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΛΛΗΝΟΜΑΘΕΙΑΣ: ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ/ΕΚΜΑΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΩΣ ΞΕΝΗΣ/ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ").

Σημαντική είναι και η συμβολή του εκπαιδευτικού προκειμένου να εφαρμοστεί επιτυχώς η συγκεκριμένη μέθοδος. Ο εκπαιδευτικός είναι συντονιστής της διαδικασίας και ο ρόλος του είναι η διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ των συμμετεχόντων. Επιπλέον, ο ίδιος δεν παραμένει απλώς παρατηρητής, αλλά, συμμετέχει στη μαθησιακή διαδικασία, γίνεται μέλος της ομάδας των μαθητών και δρα συμβουλευτικά. Παράλληλα, παρατηρεί τη διαδικασία, ελέγχοντας και αξιολογώντας την συμμετοχή, τις επιδόσεις και τις ελλείψεις των συμμετεχόντων. Πάνω απ' όλα όμως, ο εκπαιδευτικός ενθαρρύνει και διαμορφώνει τις κατάλληλες συνθήκες, παρέχοντας κίνητρα για μάθηση και εξέλιξη

(ΠΡΑΞΗ: "ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΛΛΗΝΟΜΑΘΕΙΑΣ: ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ/ΕΚΜΑΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΩΣ ΞΕΝΗΣ/ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ"). Συνεπώς, ο εκπαιδευτικός δε λειτουργεί πια ως κάτοχος της γνώσης, την οποία διοχετεύει στους μαθητές, αλλά ως εμπνευστής που ενθαρρύνει και δημιουργεί κίνητρα, ως μέλος της ομάδας που διατυπώνει ισότιμα την άποψή του, ως σύμβουλος που είναι διαθέσιμος για βοήθεια και συμβουλές. Αυτός έχει ως αποτέλεσμα την απόκτηση αυτονομίας από το μαθητή τόσο στο να χρησιμοποιεί τη γλώσσα όσο και στο να μαθαίνει, αναλαμβάνοντας την ευθύνη της μαθησιακής του πορείας μέσα και έξω από το σχολείο (Χαραλαμπίδης, Η στροφή προς την επικοινωνιακή προσέγγιση για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.).

3.1 Η επικοινωνιακή προσέγγιση στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας.

Τα τελευταία χρόνια τα επιστημονικά δεδομένα δίνουν πρόκριση στη χρήση της επικοινωνιακής μεθόδου ως καταλληλότερης για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας (Τελίδου, 2005). Η επίτευξη της επικοινωνίας αποτελεί το σημαντικότερο διακύβευμα για κάποιον που μαθαίνει μια νέα γλώσσα. Προκειμένου να επιτευχθεί, είναι σημαντικό οι μαθητές να εκτίθενται σε αυθεντικά κείμενα και σε αυθεντικές περιστάσεις επικοινωνίας. Αυτές οι συνθήκες επικοινωνίας θα δημιουργήσουν στους μαθητές την επιθυμία ή την ανάγκη και το κίνητρο να αντλήσουν και να κατανοήσουν -έστω διαισθητικά- πληροφορίες που τους δίνονται σε προφορική ή γραπτή μορφή από το περιβάλλον τους, να τις επεξεργαστούν και να επικοινωνήσουν (ΠΡΑΞΗ: "ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΛΛΗΝΟΜΑΘΕΙΑΣ: ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ/ΕΚΜΑΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΩΣ ΞΕΝΗΣ/ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ").

Όπως αναφέρθηκε και στις βασικές αρχές της επικοινωνιακής προσέγγισης, η μέθοδος αυτή δίνει νέα διάσταση στα λάθη των μαθητών. Πιο συγκεκριμένα, τα λάθη αξιοποιούνται και δεν τιμωρούνται καθώς δίνουν χρήσιμη ανατροφοδότηση για τις

ελλείψεις των μαθητών κατά την εκπαιδευτική διαδικασία. Η απενοχοποίηση του λάθους διευκολύνει την αυθόρμητη επικοινωνία και αφήνει περιθώρια για την οικοδόμηση ενός νέου γλωσσικού συστήματος, ακολουθώντας την πορεία εκμάθησης των φυσικών ομιλητών της γλώσσας: μαθαίνουμε να μιλάμε, μιλώντας (Ιορδανίδου & Σφυρόερα, 2007). Μέσα από τις δοκιμές και τα λάθη, το άτομο δομεί το δικό του γλωσσικό σύστημα αξιοποιώντας όσα επικοινωνιακά μέσα διαθέτει (λεκτικά ή μη λεκτικά) που σταδιακά τον οδηγούν στην ορθότερη αντίληψη της γλώσσας και στην αποτελεσματικότερη χρήση της (Ιορδανίδου & Σφυρόερα, 2007).

Σημαντική βοήθεια προς την κατάκτηση της γλώσσας αποτελεί η σωστή επιλογή διδακτικού υλικού. Το υλικό αποτελεί έναν κρίσιμο παράγοντα στη διαδικασία της μάθησης. Η επικοινωνιακή προσέγγιση, όπως προαναφέρθηκε, υποβοηθάται από την επιλογή αυθεντικού, πρωτογενούς υλικού που ανταποκρίνεται σε πραγματικές συνθήκες επικοινωνίας. Όπως αναφέρει ο Littlewood (1981) οι δραστηριότητες διακρίνονται σε λειτουργικής επικοινωνίας και κοινωνικής αλληλεπίδρασης, εκ των οποίων, οι πρώτες στοχεύουν στη μετάδοση του μηνύματος χρησιμοποιώντας οποιαδήποτε γνώση επί της γλώσσας και αγνοώντας τα πιθανά λάθη στη χρήση της, ενώ, οι δεύτερες, δίνουν έμφαση στην κοινωνική λειτουργία των γλωσσικών δομών, καθώς, εκτός από τη μετάδοση του μηνύματος, στοχεύουν και στην κατάλληλη επιλογή των γλωσσικών δομών που αρμόζουν στην κοινωνική περίσταση (Littlewood, 198 στο Λάσκη, 2019).

Η εφαρμογή της επικοινωνιακής προσέγγισης στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας παρέχει ποικίλα οφέλη. Πρωτίστως, αξιοποιεί τις επικοινωνιακές διαθέσεις του ατόμου προς όφελος τόσο της γλώσσας και των δομών της, όσο και ως προς την ανάπτυξη της επικοινωνιακής ικανότητας του ατόμου (Μαστροθανάσης & Γελαδάρη, 2009). Επιπλέον, το αυθεντικό επικοινωνιακό περιβάλλον στο οποίο συντελείται η διδασκαλία, την καθιστά πιο αποτελεσματική καθώς τα γλωσσικά ερεθίσματα στα οποία εκτίθεται ο μαθητής είναι κατανοητά και κεντρίζουν το ενδιαφέρον του (Λάσκη, 2019). Παράλληλα, οι διαπροσωπικές σχέσεις που δομούνται μεταξύ των μαθητών και εκπαιδευτικού προωθούν την αυθεντική, ουσιαστική επικοινωνία εντός της τάξης κι έτσι η εκμάθηση της γλώσσας γίνεται πιο ευχάριστη και αποτελεσματική. Συνεπώς, οι μαθητές εμπλέκονται ενεργά στην επικοινωνία

εμπλουτίζοντας παράλληλα το γλωσσικό κώδικα με τρόπο φυσιολογικό και χρησιμοποιώντας το κατάλληλο λεξιλόγιο και τα εκφραστικά μέσα που απαιτούνται για την κάθε επικοινωνιακή περίπτωση (Χαραλαμπίδης & Χατζησαββίδης, 1997 στο Λάσκη, 2019).

4. Αναλυτικά Προγράμματα για την Ελληνική ως Δεύτερη/Ξένη Γλώσσα

4.1 Το Αναλυτικό Πρόγραμμα

Τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών (εφεξής ΑΠΣ) αποτελούν ένα χρήσιμο εργαλείο για κάθε εκπαιδευτικό. Στοχοθετούν και συντονίζουν τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της διδασκαλίας προκειμένου να γίνει αποτελεσματικότερη η εκπαιδευτική διαδικασία. Οι αρχές των ΑΠΣ οφείλουν να ακολουθούνται από τους εκπαιδευτικούς, αλλά, παράλληλα, να αφήνουν περιθώρια ευελιξίας σε αυτούς, ώστε να είναι όσο το δυνατόν πιο στοχευμένη η διδακτική παρέμβασή τους. Σύμφωνα με τον ορισμό των Βρεττός & Καψάλης: είναι το αποτέλεσμα και το προϊόν διαδικασιών σχεδιασμού και σύνταξης ενός γενικού πλαισίου μακροπρόθεσμης οργάνωσης της διδασκαλίας που γίνεται σε διάφορα επίπεδα και με διαφορετικό κατά περίπτωση βαθμό εγκυρότητας και νομιμότητας (οι σκοποί και οι στόχοι είναι επαρκώς αιτιολογημένοι και προκύπτουν από τις ανάγκες της κοινωνίας ή τις ανάγκες των μαθητών) (Βρεττός & Καψάλης, Αναλυτικά προγράμματα., 1997). Τα ΑΠ αποτυπώνουν την εκπαιδευτική πολιτική και τις παιδαγωγικές τάσεις της εποχής που διαμορφώνονται. Περιλαμβάνουν τους γενικούς σκοπούς κάθε μαθήματος, τη διδακτέα ύλη με τη χρονική διάρκειά της, καθώς και διάφορες άλλες δραστηριότητες για τους μαθητές (Φλουρής, 1983).

Η διαμόρφωση των ΑΠ πέρασε από διάφορα εξελικτικά στάδια. Τα παραδοσιακά ΑΠ έδιναν έμφαση στο περιεχόμενο της διδασκαλίας και περιελάμβαναν τη διδακτέα ύλη, τους σκοπούς και το χρονοδιάγραμμα παράδοσης του μαθήματος (Βρεττός &

Καυάλης, Αναλυτικά Προγράμματα. Θεωρία, έρευνα και πράξη., 2014). Όπως επισημαίνει ο Ματσαγγούρας, τα παραδοσιακά ΑΠ εκφράζουν τις αντιλήψεις της επιστημονικής κοινότητας και όχι τις ανάγκες, τις αντιλήψεις και τα βιώματα των παιδιών (Ματσαγγούρας, 2002). Σταδιακά, η γνωσιοκεντρική προσέγγιση των ΑΠ εγκαταλείπεται και στα νέα ΑΠ –που αναφέρονται και ως curriculum- παρατηρούνται 4 δομικά στοιχεία: οι στόχοι, τα περιεχόμενα, οι τρόποι διδασκαλίας και οι τρόποι αξιολόγησης (Χατζηγεωργίου, 2004). Η συνοχή ανάμεσα στα στοιχεία αυτά διασφαλίζει τα βέλτιστα μαθησιακά αποτελέσματα.

4.2 Τα Αναλυτικά Προγράμματα για την ελληνική ως δεύτερη/ξένη γλώσσα

Στα πλαίσια της επέκτασης της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, προέκυψε η ανάγκη ανακατασκευής των ΑΠ. Οι ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας οδήγησαν στη δημιουργία εξειδικευμένων ΑΠ για αυτήν την κατηγορία μαθητών. Ο όρος Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την Ελληνική ως Δεύτερη Γλώσσα (στο εξής ΑΠΣ-2Γ) αναφέρεται στον συνολικό σχεδιασμό μιας σειράς γλωσσικών μαθημάτων και ειδικότερα στον τρόπο με τον οποίο το περιεχόμενο των μαθημάτων αυτών μετασχηματίζεται σε έναν οδηγό διδασκαλίας και μάθησης, έτσι ώστε να επιτευχθούν τα επιδιωκόμενα μαθησιακά αποτελέσματα (Richards, 2013 στο Μητσιάκη, 2020).

Η εκμάθηση της ελληνικής ως πρώτης, δεύτερης ή ξένης, διαφοροποιεί τη στοχοθεσία και τη μεθοδολογία της διδασκαλίας. Κατά τη διδασκαλία των ελληνικών ως δεύτερη ή ξένη γλώσσα, πρωταρχικός στόχος αποτελεί η χρήση της ώστε τα άτομα να είναι σε θέση να ανταποκριθούν σε συνθήκες πραγματικής επικοινωνίας, αρχικά στον προφορικό λόγο και έπειτα στον γραπτό. Οι στόχοι και η διδακτική πορεία διαφοροποιούνται ανάλογα με την ηλικία, το επίπεδο των μαθητών και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Όπως επισημαίνουν οι Κοιλιάρη & Χατζηπαναγιωτίδη, εκτός από την εκμάθηση των κανόνων της γραμματικής και του συντακτικού που παρέχουν στον μαθητή απαραίτητες γνώσεις ώστε να μπορεί να κατακτήσει την ελληνική γλώσσα,

επιδιώκεται και η απόκτηση κι άλλων γνώσεων. Κατά την πορεία της εκμάθησης επιδιώκεται η απόκτηση γνώσεων σχετικά με τον ελληνικό πολιτισμό και γενικότερα η καλλιέργεια θετικής στάσης απέναντι σε άλλες κουλτούρες και τη συμβίωση μεταξύ ανθρώπων με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο (Κοιλιάρη & Χατζηπαναγιωτίδη, 2008).

Τα προγράμματα σπουδών για την ελληνόγλωσση εκπαίδευση που μελετήθηκαν και αποτέλεσαν την βάση πάνω στην οποία δομήθηκε το υλικό είναι το «Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της Ελληνικής ως Ξένης Γλώσσας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση» από το Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ. (2004), το «Ανοιχτό Αναλυτικό Πρόγραμμα Ελληνικής Γλώσσας» του Ι.Ε.Π. (χ.χ.) και το «Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την Ελληνική ως Δεύτερη Γλώσσα (Προδημοτική, Δημοτική, Μέση Γενική, Μέση Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση της Κύπρου)» επιμέλειας Μητσιάκη (2020). Παράλληλα, προκειμένου να οριστούν οι στόχοι κάθε ενότητας, λήφθηκε υπόψη το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις γλώσσες (ΚΕΠΑ,2008) το οποίο αποτελεί τη βάση για την ανάπτυξη προγραμμάτων γλωσσικής διδασκαλίας.

Στη μελέτη των Κοιλιάρη & Χατζηπαναγιωτίδη επισημαίνεται ότι η διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής ως ξένης γλώσσας είναι μια δυναμική διαδικασία, κατά την οποία θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη μια σειρά κριτηρίων όπως η ηλικία, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των μαθητών, η αξιοποίηση της προϋπάρχουσας γνώσης και των εμπειριών τους με σκοπό να μάθουν πως να μαθαίνουν (Κοιλιάρη & Χατζηπαναγιωτίδη, 2008, σ. 10). Στο πλαίσιο αυτό κινείται και το αναλυτικό πρόγραμμα που θέτει τους στόχους στους οποίους ανταποκρίνεται το παραχθέν διδακτικό υλικό. Στόχος είναι η εξοικείωση των μαθητών αρχικά με τον προφορικό και έπειτα με τον γραπτό λόγο, τόσο στην κατανόηση όσο και στην παραγωγή τους προκειμένου να επικοινωνούν με ευχέρεια στην νέα γλώσσα. Η εκμάθηση των μορφοσυντακτικών και γραμματικών δομών της γλώσσας δεν αποτελεί αυτοσκοπό και γίνεται κυρίως μέσω της χρήσης της γλώσσας και όχι μέσω κανόνων. Τέλος, στόχος είναι η επαφή με τον ελληνικό πολιτισμό και την ελληνική κουλτούρα καθώς επίσης και η καλλιέργεια διαπολιτισμικής συνείδησης.

5. Το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς

Το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς (ΚΕΠΑ) αποτελεί μια εκτεταμένη και πολυετή έρευνα σχετικά με τις γλώσσες. Εκδόθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης κι ο στόχος του είναι διττός: αφενός, να αποτελέσει τη βάση για την δημιουργία προγραμμάτων διδασκαλίας και διδακτικών εγχειριδίων κι αφετέρου να θέσει τα κριτήρια για την αξιολόγηση του γλωσσικού επιπέδου των ομιλητών (Κάντζου & Σταμούλη, χ.χ.). Όπως αναφέρεται, «περιγράφει με περιεκτικό τρόπο τι πρέπει να μάθει να κάνει ο μαθητής μιας ξένης γλώσσας για να χρησιμοποιήσει μια γλώσσα για επικοινωνία, καθώς και ποιες γνώσεις και δεξιότητες πρέπει να αναπτύξει ώστε να μπορεί να λειτουργεί αποτελεσματικά. Η περιγραφή καλύπτει επίσης και το πολιτισμικό περιεχόμενο, στο οποίο εντάσσεται η γλώσσα. Το Πλαίσιο επίσης καθορίζει επίπεδα γλωσσομάθειας τα οποία καθιστούν δυνατή τη μέτρηση της προόδου των μαθητών σε κάθε στάδιο της εκμάθησης και σε όλη τους τη ζωή.» (Συμβούλιο για την Πολιτιστική Συνεργασία, Επιτροπή Παιδείας, Τμήμα Σύγχρονων Γλωσσών, χ.χ.)

Προκειμένου να γίνει ευκολότερα η διαδικασία αυτή και να αντιμετωπιστεί η πολυπλοκότητα της ανθρώπινης γλώσσας, διασπάστηκαν οι τομείς της γλωσσικής ικανότητας και θεσπίστηκαν αντικειμενικά κριτήρια για την περιγραφή του κάθε επιπέδου γλωσσομάθειας. Ακολουθείται από το ΚΕΠΑ ένας ταξινομητικός τρόπος παράθεσης των κριτηρίων ορισμού της γλωσσομάθειας, σύμφωνα με το οποίο λαμβάνονται υπόψη οι δεξιότητες κατανόησης γραπτού και προφορικού λόγου (προσληπτικές δεξιότητες), της παραγωγής γραπτού και προφορικού λόγου (παραγωγικές δεξιότητες), της προφορικής και γραπτής αλληλεπίδρασης (δεξιότητες αλληλεπίδρασης) και της διαμεσολάβησης (Κάντζου & Σταμούλη, χ.χ.). Με βάση τις παραπάνω δεξιότητες, προκύπτουν έξι επίπεδα γλωσσομάθειας που συνοδεύονται από αναλυτικές περιγραφές της γλωσσικής ικανότητας των ατόμων. Τα επίπεδα που προκύπτουν είναι τα εξής:

Επίπεδο Γ: <i>Αυτάρκης χρήστης</i>	<i>Γ2: Επίπεδο Αυτάρκειας (Mastery)</i>
	<i>Γ1: Προχωρημένο Επίπεδο (Proficiency)</i>
Επίπεδο Β: <i>Ανεξάρτητος χρήστης</i>	<i>Β2: Επίπεδο Επάρκειας (Vantage)</i>
	<i>Β1: Βασικό Επίπεδο (Threshold)</i>
Επίπεδο Α: <i>Αρχάριος χρήστης</i>	<i>Α2: Εισαγωγικό Επίπεδο (Waystage)</i>
	<i>Α1: Στοιχειώδες Επίπεδο (Breakthrough)</i>

Πίνακας 1: Επίπεδα Γλωσσομάθειας

Ως προς τις δεξιότητες που κατατάσσουν το άτομο στην κάθε κατηγορία το ΚΕΠΑ παρέχει αναλυτική περιγραφή για κάθε κριτήριο που έχει τεθεί. Σε μακροεπίπεδο, ο διαχωρισμός αυτός υποδεικνύει ότι ένας χρήστης επιπέδου:

Γ2	Μπορεί να κατανοήσει με ευκολία σχεδόν όλα όσα ακούει ή διαβάζει. Μπορεί να κάνει περιλήψεις με βάση πληροφορίες που προέρχονται από διαφορετικές προφορικές ή γραπτές πηγές, ανασυνθέτοντας επιχειρήματα και περιγραφές σε μια συνεκτική παρουσίαση. Μπορεί να εκφραστεί αυθόρμητα, με μεγάλη άνεση και ακρίβεια, διαχωρίζοντας λεπτές σημασιολογικές αποχρώσεις ακόμα και σε ιδιαίτερα σύνθετες περιστάσεις.
Γ1	Μπορεί να κατανοήσει ένα ευρύ φάσμα απαιτητικών, μακροσκελών κειμένων και να αναγνωρίσει σημασίες που υπονοούνται. Μπορεί να εκφραστεί άνετα και αυθόρμητα χωρίς να φαίνεται συχνά πως αναζητά εκφράσεις. Μπορεί να χρησιμοποιεί τη γλώσσα

	<p>ευέλικτα και αποτελεσματικά για κοινωνικούς, ακαδημαϊκούς και επαγγελματικούς σκοπούς. Μπορεί να παραγάγει σαφή, καλά διαρθρωμένα, λεπτομερή κείμενα για σύνθετα θέματα, επιδεικνύοντας ελεγχόμενη χρήση οργανωτικών σχημάτων, συνδετικών στοιχείων και μηχανισμών συνοχής.</p>
B2	<p>Μπορεί να κατανοήσει τις κύριες ιδέες ενός σύνθετου κειμένου, τόσο για συγκεκριμένα, όσο και για αφηρημένα θέματα, συμπεριλαμβανομένων συζητήσεων πάνω σε τεχνικά ζητήματα της ειδικότητάς του. Μπορεί να συνδιαλλαγεί με κάποια άνεση και αυθορμητισμό που καθιστούν δυνατή τη συνήθη επικοινωνία με φυσικούς ομιλητές της γλώσσας χωρίς επιβάρυνση για κανένα από τα δύο μέρη. Μπορεί να παραγάγει σαφές, λεπτομερές κείμενο για ένα ευρύ φάσμα θεμάτων και να εξηγήσει μια άποψη πάνω σε ένα κεντρικό ζήτημα, δίνοντας τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των διαφόρων επιλογών.</p>
B1	<p>Μπορεί να κατανοήσει τα κύρια σημεία που του παρουσιάζονται με σαφήνεια και χωρίς αποκλίσεις από τον κοινό γλωσσικό τύπο και που αφορούν θέματα που συναντώνται τακτικά στη δουλειά, στο σχολείο, στον ελεύθερο χρόνο, κτλ. Μπορεί να χειριστεί καταστάσεις που είναι πιθανό να προκύψουν στη διάρκεια ενός ταξιδιού σε μια περιοχή όπου ομιλείται η γλώσσα. Μπορεί να παραγάγει απλό κείμενο σχετικό με θέματα που γνωρίζει ή που τον αφορούν προσωπικά. Μπορεί να περιγράψει εμπειρίες και γεγονότα, όνειρα, ελπίδες και φιλοδοξίες και να δώσει συνοπτικά λόγους και εξηγήσεις για τις γνώμες και τα σχέδιά του.</p>
A2	<p>Μπορεί να κατανοήσει προτάσεις και εκφράσεις που χρησιμοποιούνται συχνά και που σχετίζονται με περιοχές που είναι άμεσα συναφείς (π.χ. πολύ βασικές ατομικές και οικογενειακές πληροφορίες, αγορές, τοπική γεωγραφία, εργασία). Μπορεί να επικοινωνήσει σε απλά και συνηθισμένα καθήκοντα που απαιτούν απλή και απευθείας ανταλλαγή πληροφοριών για θέματα που του είναι οικεία και για θέματα ρουτίνας. Μπορεί να περιγράψει με απλά λόγια πτυχές του ιστορικού του, του</p>

	άμεσου περιβάλλοντός του καθώς και θέματα άμεσης ανάγκης.
A1	Μπορεί να κατανοήσει και να χρησιμοποιήσει καθημερινές εκφράσεις που του είναι οικείες και πολύ βασικές φράσεις που έχουν στόχο την ικανοποίηση συγκεκριμένων αναγκών. Μπορεί να συστηθεί και να συστήσει άλλους και μπορεί να ρωτήσει και να απαντήσει ερωτήσεις που αφορούν προσωπικά στοιχεία, όπως το πού μένει, τα άτομα που γνωρίζει και τα πράγματα που κατέχει. Μπορεί να συνδιαλλαγή με απλό τρόπο υπό την προϋπόθεση ότι ο συνομιλητής του μιλάει αργά και καθαρά και είναι διατεθειμένος να βοηθήσει.

Πίνακας 2: Κοινά Επίπεδα Αναφοράς: σφαιρική κλίμακα (Συμβούλιο για την Πολιτιστική Συνεργασία, Επιτροπή Παιδείας, Τμήμα Σύγχρονων Γλωσσών, χ.χ.)

Αναφορικά με τα επιμέρους κριτήρια που τίθενται για τον ορισμό του επιπέδου γλωσσομάθειας, ως προς την παραγωγή προφορικού λόγου το επίπεδο ορίζεται από την ικανότητα του ατόμου να παράγει ένα προφορικό κείμενο με αποδέκτες έναν ή περισσότερους ακροατές.

Γ2	Μπορεί να παράγει σαφή, ρέοντα καλοσχηματισμένο λόγο με αποτελεσματική λογική δομή που βοηθά τον αποδέκτη να προσέξει και να θυμάται τα σημαντικά σημεία.
Γ1	Μπορεί να κάνει σαφείς, λεπτομερείς περιγραφές και παρουσιάσεις σύνθετων θεμάτων, ενσωματώνοντας υπο-θέματα, αναπτύσσοντας συγκεκριμένα σημεία και ολοκληρώνοντας με ένα κατάλληλο συμπέρασμα.
B2	Μπορεί να κάνει σαφείς, συστηματικά αναπτυσσόμενες περιγραφές και παρουσιάσεις, τονίζοντας τα πιο σημαντικά σημεία, και δίνοντας συναφείς υποστηρικτικές λεπτομέρειες. Μπορεί να κάνει σαφείς, λεπτομερείς περιγραφές και παρουσιάσεις σε ένα ευρύ φάσμα θεμάτων που σχετίζονται με τα

	ενδιαφέροντά του, επεκτείνοντας και υποστηρίζοντας τις ιδέες του με επικουρικά στοιχεία και συναφή παραδείγματα.
B1	Μπορεί με αρκετή ευχέρεια να δώσει μια ξεκάθαρη περιγραφή κάποιου θέματος που εντάσσεται στα πλαίσια των ενδιαφερόντων του, παρουσιάζοντάς το ως γραμμική σειρά σημείων.
A2	Μπορεί να κάνει μια απλή περιγραφή ή παρουσίαση ανθρώπων, συνθηκών ζωής ή εργασίας, καθημερινών συνηθειών, συμπαθειών / αντιπαθειών κτλ. ως σύντομη ακολουθία απλών φράσεων και προτάσεων με μορφή καταλόγου.
A1	Μπορεί να παράγει απλές, κυρίως απομονωμένες, φράσεις σχετικά με πρόσωπα και τοποθεσίες.

Πίνακας 3: Γενικά Κριτήρια Παραγωγής Προφορικού Λόγου (Συμβούλιο για την Πολιτιστική Συνεργασία, Επιτροπή Παιδείας, Τμήμα Σύγχρονων Γλωσσών, χ.χ.)

Σχετικά με την παραγωγή γραπτού λόγου, τα γενικά κριτήρια που τίθενται ώστε να καταταχθούν τα άτομα στα επιμέρους επίπεδα είναι τα εξής:

Γ2	Μπορεί να γράφει σαφή, ρέοντα σύνθετα κείμενα με κατάλληλο και αποτελεσματικό ύφος και με λογική δομή η οποία βοηθά τον αναγνώστη να εντοπίζει τα σημαντικά σημεία.
Γ1	Μπορεί να γράφει σαφή, καλά οργανωμένα κείμενα με σύνθετα θέματα, υπογραμμίζοντας τα συναφή κύρια ζητήματα, επεκτείνοντας και υποστηρίζοντας απόψεις επί μακρόν με επικουρικά στοιχεία, αιτιολογήσεις και συναφή παραδείγματα, και ολοκληρώνοντας με ένα κατάλληλο συμπέρασμα.
B2	Μπορεί να γράφει σαφή, λεπτομερή κείμενα πάνω σε μια ποικιλία θεμάτων σχετικών με τα ενδιαφέροντά του, συνθέτοντας και αξιολογώντας πληροφορίες

	και επιχειρήματα από διάφορες πηγές.
B1	Μπορεί να γράφει στρωτά συνδεδεμένα κείμενα σχετικά με ένα φάσμα οικείων θεμάτων μέσα στα πλαίσια των ενδιαφερόντων του, συνδέοντας μια σειρά από σύντομα ξεχωριστά στοιχεία σε μια γραμμική ακολουθία.

A2	Μπορεί να γράφει μια ακολουθία απλών φράσεων και προτάσεων που συνδέονται με απλά συνδετικά, όπως το 'και', το 'αλλά' και το 'επειδή'.
A1	Μπορεί να γράφει απλές μεμονωμένες φράσεις και προτάσεις.

Πίνακας 4: Γενικά κριτήρια ΚΕΠΑ για την Παραγωγή Γραπτού Λόγου (Συμβούλιο για την Πολιτιστική Συνεργασία, Επιτροπή Παιδείας, Τμήμα Σύγχρονων Γλωσσών, χ.χ.)

Τα κριτήρια για την κατανόηση του προφορικού λόγου αφορούν την ικανότητα εντοπισμού και κατανόησης της κεντρικής ιδέας ενός προφορικού αφηγήματος. Πιο συγκεκριμένα :

Γ2	Δεν έχει καμία δυσκολία να καταλάβει κάθε είδος προφορικού λόγου, είτε ζωντανού είτε μαγνητοφωνημένου, ακόμα και όταν εκφωνείται γρήγορα, με την προϋπόθεση ότι του δίνεται αρκετός χρόνος να εξοικειωθεί με την προφορά.
Γ1	Μπορεί να κατανοήσει εκτεταμένο λόγο, ακόμα και αν δεν είναι σαφώς δομημένος και οι συσχετίσεις δίνονται έμμεσα και δεν είναι σαφώς εκπεφρασμένες. Μπορεί χωρίς μεγάλη προσπάθεια να καταλάβει τις περισσότερες ταινίες και τηλεοπτικά προγράμματα.
B2	Μπορεί να κατανοήσει εκτεταμένο λόγο και διαλέξεις. Μπορεί να παρακολουθήσει σύνθετα επιχειρήματα αν το θέμα είναι αρκετά οικείο. Μπορεί να κατανοήσει τα περισσότερα νέα στην τηλεόραση και εκπομπές με θέματα της επικαιρότητας. Μπορεί να καταλάβει τις περισσότερες ταινίες στην κοινή διάλεκτο.

B1	Μπορεί να κατανοήσει τα βασικά σημεία ενός προφορικού κειμένου που εκφωνείται με την κοινή προφορά και με καθαρή άρθρωση για οικεία θέματα, όπως σχολείο, δουλειά, ελεύθερος χρόνος κ.λπ. Μπορεί να καταλάβει το βασικό θέμα μιας τηλεοπτικής ή ραδιοφωνικής εκπομπής για θέματα που τον ενδιαφέρουν, αν ο ρυθμός εκφοράς είναι αργός και η άρθρωση καθαρή.
A2	Μπορεί να κατανοήσει προτάσεις και λέξεις πολύ υψηλής συχνότητας, που σχετίζονται με περιοχές άμεσου προσωπικού ενδιαφέροντος (πολύ βασικές πληροφορίες για τον εαυτό του και την οικογένειά του, ψώνια κ.λπ). Μπορεί να καταλάβει το βασικό νόημα σε σύντομα και απλά μηνύματα και ανακοινώσεις.
A1	Μπορεί να αναγνωρίσει οικείες λέξεις και πολύ βασικές προτάσεις που αφορούν τον εαυτό του, την οικογένειά του και το άμεσο περιβάλλον, όταν κάποιος μιλάει αργά και καθαρά.

Πίνακας 5: Γενικά κριτήρια του ΚΕΠΑ για την κατανόηση του προφορικού λόγου (Συμβούλιο για την Πολιτιστική Συνεργασία, Επιτροπή Παιδείας, Τμήμα Σύγχρονων Γλωσσών, χ.χ.)

Στον τελευταίο άξονα που εξετάζεται, την κατανόηση του γραπτού λόγου, το ζητούμενο είναι η πρόσληψη και η επεξεργασία των δεδομένων των γραπτών κειμένων. Τα κριτήρια ορίζονται ως εξής:

Γ2	Μπορεί να κατανοήσει και να ερμηνεύσει με κριτικό πνεύμα σχεδόν όλους τους τύπους γραπτού λόγου συμπεριλαμβανομένων γραπτών έργων που είναι αφηρημένα, δομικά σύνθετα, λογοτεχνικά ή μη, που περιέχουν πολλά στοιχεία της καθομιλουμένης. Μπορεί να κατανοήσει ένα ευρύ φάσμα εκτεταμένων, σύνθετων κειμένων, αντιλαμβανόμενος λεπτές διακρίσεις ύφους καθώς και της ρητής και άρρητης σημασίας.
Γ1	Μπορεί να κατανοήσει λεπτομερώς εκτεταμένα, σύνθετα κείμενα, είτε έχουν σχέση είτε όχι με τον δικό του τομέα ειδίκευσης, με την προϋπόθεση ότι μπορεί να ξαναδιαβάσει δύσκολα τμήματά τους.

B2	Μπορεί να διαβάσει με μεγάλο βαθμό ανεξαρτησίας, προσαρμόζοντας το ύφος και την ταχύτητα ανάγνωσης ανάλογα με τα κείμενα και τους σκοπούς, και χρησιμοποιώντας επιλεκτικά τις κατάλληλες πηγές αναφοράς. Διαθέτει ευρύ ενεργητικό λεξιλόγιο ανάγνωσης, αλλά μπορεί να αντιμετωπίσει κάποιες δυσκολίες με ιδιωματισμούς χαμηλής συχνότητας.
B1	Μπορεί να διαβάσει στρωτά κείμενα αντικειμενικού τύπου πάνω σε θέματα σχετικά με τον τομέα του και τα ενδιαφέροντά του με ικανοποιητικό επίπεδο κατανόησης.
A2	<p>Μπορεί να κατανοήσει σύντομα, απλά κείμενα πάνω σε οικεία ζητήματα συγκεκριμένου τύπου, τα οποία περιέχουν υψηλής συχνότητας καθημερινή ή επαγγελματική γλώσσα.</p> <p>Μπορεί να κατανοήσει σύντομα, απλά κείμενα που περιέχουν το πιο συχνόχρηστο λεξιλόγιο – και κάποιο ποσοστό των κοινών διεθνισμών.</p>
A1	Μπορεί να κατανοήσει πολύ σύντομα, απλά κείμενα φράση προς φράση, «πιάνοντας» τα οικεία ονόματα, λέξεις και στοιχειώδεις φράσεις και ξαναδιαβάζοντας όποτε χρειάζεται.

Πίνακας 6: Γενικά κριτήρια του ΚΕΠΑ για την κατανόηση του γραπτού λόγου (Συμβούλιο για την Πολιτιστική Συνεργασία, Επιτροπή Παιδείας, Τμήμα Σύγχρονων Γλωσσών, χ.χ.)

Το ΚΕΠΑ, πέρα από τις προσληπτικές δεξιότητες και τις δεξιότητες παραγωγής, λαμβάνει υπόψη και τις δεξιότητες αλληλεπίδρασης τόσο στον προφορικό όσο και στον γραπτό λόγο στοχεύοντας σε μια, όσο το δυνατόν, ολιστική προσέγγιση των κριτηρίων γλωσσομάθειας.

Γ2	<p>Διαθέτει καλή γνώση των ιδιωματικών εκφράσεων και των στοιχείων της καθομιλουμένης και επίγνωση των συνδηλωτικών επιπέδων της σημασίας. Μπορεί να μεταδώσει επακριβώς τις λεπτότερες σημασιολογικές αποχρώσεις χρησιμοποιώντας, με αρκετή ακρίβεια, ένα ευρύ φάσμα προσδιοριστικών μηχανισμών. Μπορεί να επιστρέψει και να αναδομήσει ένα δύσκολο σημείο τόσο ομαλά που ο συνομιλητής δύσκολα το καταλαβαίνει.</p>
Γ1	<p>Μπορεί να εκφραστεί με ευχέρεια και αυθορμητισμό, σχεδόν χωρίς κόπο. Κατέχει ένα τόσο ευρύ λεξιλογικό ρεπερτόριο που του επιτρέπει να συμπληρώνει τα κενά εύκολα με περιφράσεις. Υπάρχει πολύ λίγη φανερή αναζήτηση εκφράσεων ή στρατηγικές αποφυγής· μόνο ένα γνωσιακά δύσκολο θέμα μπορεί να εμποδίσει τη φυσική, ομαλή ροή της γλώσσας.</p>
B2	<p>Μπορεί να χρησιμοποιήσει τη γλώσσα με ευχέρεια, ακρίβεια και αποτελεσματικότητα σε ένα ευρύ φάσμα γενικών, ακαδημαϊκών, επαγγελματικών θεμάτων ή θεμάτων που αφορούν τον ελεύθερο χρόνο, επισημαίνοντας ξεκάθαρα τη σχέση μεταξύ των ιδεών του. Μπορεί να επικοινωνήσει αυθόρμητα με υψηλό βαθμό ελέγχου της γραμματικής χωρίς να δείχνει ιδιαίτερα ότι υποχρεώνεται να περιορίσει αυτά που θέλει να πει, υιοθετώντας το κατάλληλο επίπεδο τυπικότητας ανάλογα με τις περιστάσεις.</p> <p>Μπορεί να συναλλαγεί με ένα βαθμό ευχέρειας και αυθορμητισμού που του επιτρέπει να επικοινωνεί κανονικά και να αναπτύσσει τις σχέσεις του με φυσικούς ομιλητές χωρίς να επιβαρύνει καμιά από τις δύο πλευρές. Μπορεί να τονίσει την σημασία που αποδίδει προσωπικά σε γεγονότα και εμπειρίες, να δικαιολογήσει και να διατηρήσει τις απόψεις του με σαφήνεια, παραθέτοντας συναφείς εξηγήσεις και επιχειρήματα.</p>
B1	<p>Μπορεί να επικοινωνήσει με κάποια αυτοπεποίθηση πάνω σε οικεία συνηθισμένα και μη θέματα που σχετίζονται με τα ενδιαφέροντα και τον επαγγελματικό τομέα του. Μπορεί να ανταλλάξει, να ελέγξει και να επιβεβαιώσει πληροφορίες, να αντιμετωπίσει λιγότερο συνηθισμένες καταστάσεις και να εξηγήσει γιατί κάτι αποτελεί πρόβλημα. Μπορεί να εκφράσει σκέψεις πάνω σε πιο</p>

	<p>αφηρημένα, πολιτισμικά θέματα όπως οι κινηματογραφικές ταινίες, τα βιβλία, η μουσική κτλ.</p> <p>Μπορεί να εκμεταλλευτεί ένα ευρύ φάσμα απλής γλώσσας για να διαχειριστεί τις περισσότερες περιστάσεις που πιθανόν να αντιμετωπίσει καθώς ταξιδεύει. Μπορεί χωρίς να προετοιμαστεί να λάβει μέρος σε συνομιλία πάνω σε οικεία θέματα, να εκφράσει προσωπικές γνώμες και να ανταλλάξει πληροφορίες σχετικές με θέματα που είναι οικεία, προσωπικού ενδιαφέροντος ή σχετικά με την καθημερινή ζωή (π.χ. οικογένεια, χόμπι, εργασία, ταξίδια και επίκαιρα γεγονότα).</p>
A2	<p>Μπορεί να συναλλαγεί με αρκετή άνεση σε δομημένες περιστάσεις και σύντομες συνομιλίες, με την προϋπόθεση ότι οι άλλοι θα βοηθήσουν αν χρειαστεί. Μπορεί να χειριστεί απλές, συνηθισμένες ανταλλαγές χωρίς ιδιαίτερη προσπάθεια: μπορεί να θέσει και να απαντήσει ερωτήσεις και να ανταλλάξει ιδέες και πληροφορίες σχετικά με οικεία θέματα σε προβλέψιμες καθημερινές περιστάσεις.</p> <p>Μπορεί να επικοινωνήσει σε απλά και συνηθισμένα καθήκοντα που απαιτούν απλή και άμεση ανταλλαγή πληροφοριών πάνω σε οικεία και συνηθισμένα ζητήματα που αφορούν την εργασία και τον ελεύθερο χρόνο. Μπορεί να χειριστεί πολύ σύντομες κοινωνικές ανταλλαγές αλλά σπάνια μπορεί να καταλάβει αρκετά ώστε να συνεχίσει τη συνομιλία με δική του πρωτοβουλία.</p>
A1	<p>Μπορεί να συναλλαγεί με απλό τρόπο αλλά η επικοινωνία εξαρτάται απόλυτα από τις επαναλήψεις σε αργό ρυθμό, τις αναδιατυπώσεις και τις αποκαταστάσεις. Μπορεί να θέσει και να απαντήσει απλές ερωτήσεις, να ξεκινήσει και να αντιδράσει σε απλές δηλώσεις σε ζητήματα άμεσης ανάγκης ή πάνω σε πολύ οικεία θέματα.</p>

Πίνακας 7: Γενικά κριτήρια ΚΕΠΑ για δεξιότητες προφορικής αλληλεπίδρασης (Συμβούλιο για την Πολιτιστική Συνεργασία, Επιτροπή Παιδείας, Τμήμα Σύγχρονων Γλωσσών, χ.χ.)

Γ2	Μπορεί να εκφραστεί με σαφήνεια και ακρίβεια, απευθυνόμενος στον αναγνώστη με ευελιξία και αποτελεσματικότητα.
Γ1	Μπορεί να εκφραστεί με σαφήνεια και ακρίβεια, απευθυνόμενος στον

	αναγνώστη με ευελιξία και αποτελεσματικότητα.
B2	Μπορεί να εκφράσει ειδήσεις και απόψεις αποτελεσματικά σε γραπτό λόγο και να τις συσχετίσει με αυτές των άλλων.
B1	Μπορεί να μεταδώσει πληροφορίες και ιδέες σχετικά με αφηρημένα και συγκεκριμένα θέματα, να ελέγξει πληροφορίες και να ρωτήσει σχετικά με (ή να εξηγήσει) προβλήματα με αρκετή ακρίβεια. Μπορεί να γράψει προσωπικές επιστολές και σημειώματα που ζητούν ή μεταδίδουν απλές πληροφορίες άμεσης συνάφειας, τονίζοντας το σημείο που θεωρεί σημαντικό.
A2	Μπορεί να γράψει σύντομα, απλά τυποποιημένα σημειώματα που σχετίζονται με άμεσες ανάγκες.
A1	Μπορεί να ζητήσει και να δώσει προσωπικά στοιχεία σε γραπτή μορφή.

Πίνακας 8 : Γενικά κριτήρια ΚΕΠΑ για δεξιότητες γραπτής αλληλεπίδρασης (Συμβούλιο για την Πολιτιστική Συνεργασία, Επιτροπή Παιδείας, Τμήμα Σύγχρονων Γλωσσών, χ.χ.)

6. Γλωσσικό διδακτικό υλικό στην ελληνική γλώσσα για πρόσφυγες

Είναι γεγονός πως η συμμετοχή των προσφύγων στην εκπαίδευση αποτελεί μια θεμελιώδη ανάγκη των παιδιών προκειμένου να επανέλθουν το συντομότερο δυνατό σε μια κανονικότητα. Το σχολείο για τα προσφυγόπουλα, δεν είναι μόνο το μέρος όπου θα κατακτήσουν γνώσεις, αλλά, παράλληλα, αποτελεί ένα μέσο κοινωνικοποίησης και τον διάλογο επικοινωνίας τους με έναν νέο πολιτισμό, τον πολιτισμό της χώρας υποδοχής. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτό, θεωρείται σημαντική η κατάκτηση της γλώσσας.

Η πολιτεία, ανταποκρινόμενη σε αυτές τις ανάγκες ίδρυσε τις Δ.Υ.Ε.Π. (Δομές Υποστήριξης και Εκπαίδευσης Προσφύγων) και τις τάξεις Υποδοχής Προσφύγων / Ζ.Ε.Π. , προκειμένου να καταφέρουν να εφοδιαστούν με τα απαραίτητα μέσα οι μαθητές,

ώστε, σταδιακά, να μπορέσουν να συμμετέχουν ισότιμα στην σχολική πράξη. Στη βάση αυτής της προσπάθειας βρίσκεται η εκμάθηση των ελληνικών, καθώς όλα τα μαθήματα του σχολείου διδάσκονται στα ελληνικά. Αρωγός στην προσπάθεια αυτή στάθηκε το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Ε.Π.) το οποίο ανέλαβε να συντάξει ένα αναλυτικό πρόγραμμα απευθυνόμενο σε προσφυγικό μαθητικό πληθυσμό. Το πρόγραμμα αυτό χαρακτηρίζεται από μεγάλη ευελιξία, προκειμένου να προσαρμόζεται στις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών (ΥΠ.Π.Ε.Θ. Επιστημονική Επιτροπή για τη Στήριξη των Παιδιών των Προσφύγων, 2017).

Το αναλυτικό πρόγραμμα, ωστόσο, δεν είναι ικανό να βοηθήσει τον εκπαιδευτικό να ανταπεξέλθει στις αυξημένες απαιτήσεις της ένταξης των μαθητών αυτών στο σχολικό πλαίσιο. Σημαντικό ρόλο συντελούν τα εργαλεία της μάθησης, μεταξύ αυτών και τα βιβλία. Για την εκμάθηση των ελληνικών, δεν υπάρχει ένα και μοναδικό εγχειρίδιο. Κατά καιρούς, γράφονται εγχειρίδια για τη διδασκαλία των ελληνικών ως ξένη γλώσσα, ανάλογα με το επίπεδο γλωσσομάθειας. Κάποια από αυτά είναι τα: «Γεια σας 1 & 2», η σειρά βιβλίων «Μαργαρίτες» από το Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ., «Μια φορά κι έναν καιρό», «Ελληνικά με την παρέα μου», «Μαθαίνω να διαβάζω και να γράφω», «Κλικ στα Ελληνικά» κ.α.

Οι ιδιαιτερότητες και οι διαφοροποιήσεις των παιδιών που απορρέουν από τη διαφορετική πολιτισμική τους ταυτότητα, αναδεικνύουν την ανάγκη εξατομίκευσης του υλικού, προκειμένου να ανταποκρίνεται όσο το δυνατόν περισσότερο στις ανάγκες και στην κουλτούρα τους. Για το λόγο αυτό, κρίνεται βοηθητική η ύπαρξη ενός κατάλληλα διαμορφωμένου γλωσσικού υλικού που θα οργανώσει τη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας και θα δώσει τα απαραίτητα ερεθίσματα στον μαθητή για την εκμάθησή της. Πέρα από το κομμάτι της κατάκτησης της γλώσσας, είναι σημαντικό, το υλικό αυτό, να εντάσσει τον μαθητή στο νέο κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον και να σέβεται την κουλτούρα της χώρας καταγωγής του. Παράλληλα, πρέπει να προετοιμάζει τους μαθητές για την ένταξή τους στο κοινωνικό πλαίσιο, φέρνοντάς τους σε επαφή με ζητήματα που θα αντιμετωπίζουν στην καθημερινότητά τους, με εύληπτο και ευχάριστο τρόπο που θα κινεί το ενδιαφέρον τους. Τέλος, οφείλει να εξασφαλίσει την πληρέστερη προετοιμασία των μαθητών για την κάλυψη των επικοινωνιακών τους αναγκών.

6.1 Χαρακτηριστικά του παραχθέντος υλικού

Το παραχθέν υλικό απευθύνεται σε μαθητές ηλικίας 12-15 ετών, πρόσφυγες από την Ουκρανία, οι οποίοι είναι αρχάριοι χρήστες της ελληνικής γλώσσας. Το επίπεδο των μαθητών αντιστοιχεί στο επίπεδο Α1 του ΚΕΠΑ. Στο επίπεδο αυτό κατατάσσονται βασικοί χρήστες της γλώσσας, όπου σύμφωνα με τα κριτήρια ΚΕΠΑ: «Μπορούν να κατανοήσουν και να χρησιμοποιήσουν καθημερινές εκφράσεις που τους είναι οικείες και πολύ βασικές φράσεις που έχουν στόχο την ικανοποίηση συγκεκριμένων αναγκών. Μπορούν να συστηθούν και να συστήσουν άλλους και μπορούν να ρωτήσουν και να απαντήσουν ερωτήσεις που αφορούν προσωπικά στοιχεία, όπως το πού μένουν, τα άτομα που γνωρίζουν και τα πράγματα που κατέχουν. Μπορούν να συνδιαλλαγούν με απλό τρόπο υπό την προϋπόθεση ότι ο συνομιλητής του μιλάει αργά και καθαρά και είναι διατεθειμένος να βοηθήσει.» (Συμβούλιο για την Πολιτιστική Συνεργασία, Επιτροπή Παιδείας, Τμήμα Σύγχρονων Γλωσσών, χ.χ.). Το υλικό δομήθηκε γύρω από πέντε περιστάσεις επικοινωνίας: 1) εκπαίδευση και σχολείο, 2) τρόφιμα και ποτά, 3) αγορές και μαγαζιά, 4) υγεία και σωματική φροντίδα και 5) καιρός.

Οι γενικοί γλωσσικοί στόχοι οι οποίοι τίθενται είναι οι εξής:

- * Η κατανόηση καθημερινών, βασικών εκφράσεων που αφορούν τον εαυτό του ή το άμεσο περιβάλλον του.
- * Η κατανόηση οικείων ονομάτων, λέξεων από την καθημερινή ζωή, απλές εκφράσεις/προτάσεις (π.χ. ανακοινώσεις, φυλλάδια, αφίσες κλπ.).
- * Η διατύπωση ερωτήσεων, η χρήση λέξεων και προτάσεων προκειμένου να δηλώσει τα προσωπικά του στοιχεία, να περιγράψει και να ζητήσει πληροφορίες για οτιδήποτε σχετίζεται με την καθημερινότητά του και την ικανοποίηση των βασικών αναγκών του.
- * Να γράφει λέξεις με την βοήθεια εικόνων, σύντομες και απλές προτάσεις καθώς και τα προσωπικά του στοιχεία.
- * Να δημιουργεί και να συντηρεί μια σύντομη επικοινωνία.

- * Να καταφέρει να ανταποκρίνεται στις επικοινωνιακές περιστάσεις χρησιμοποιώντας γλωσσικά, εξωγλωσσικά και παραγλωσσικά στοιχεία.
- * Να μπορεί να αποδώσει όσο το δυνατόν καλύτερα την προφορά των λέξεων, έπειτα από τη συνεχή επανάληψη της ανάγνωσής τους από τον διδάσκοντα.

Σε κοινωνικοπολιτισμικό επίπεδο οι στόχοι που τίθενται είναι:

- * Η κατανόηση και η αποδοχή στοιχείων του ελληνικού πολιτισμού μέσω της επαφής των παιδιών με στοιχεία από την καθημερινότητα.
- * Η αποδοχή της διαφορετικότητας μεταξύ του πολιτισμού της χώρας προέλευσης και της χώρας υποδοχής καθώς και η αναγνώριση των κοινών στοιχείων τους.
- * Η αφομοίωση στοιχείων της ελληνικής κουλτούρας με τρόπο βιωματικό και μέσω της επαφής με συγκεκριμένες καθημερινές περιστάσεις επικοινωνίας.
- * Η κατανόηση της υφολογικής διαφοροποίησης της γλώσσας και των πρακτικών που ακολουθούνται ανάλογα με την επικοινωνιακή περίσταση.

Οι γενικότεροι στόχοι, συνοδεύονται και από επιμέρους λεκτικούς και γραμματικούς, οι οποίοι αναφέρονται σε κάθε ενότητα που δημιουργήθηκε για καθεμιά από τις επικοινωνιακές περιστάσεις.

6.2 Παρουσίαση του υλικού

ΑΡΧΙΖΩ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Εκπαιδευτικό υλικό για μαθητές ηλικίας 12-15 ετών

Επίπεδο: Α1

ΔΑΒΑΪΤΕ ΠΟΖΝΑΪΟΜΙΜΟ΢Α

ΑΣ ΓΝΩΡΙ΢ΤΟΥΜΕ...

Привіт! Я Альона. Γεια σου! Είμαι η Αλιόνα.

Привіт! Я Ігор. Γεια σου Είμαι ο Ιγκόρ.

Привіт! Я Катерина. Γεια σου! Είμαι η Κατερίνα.

Привіт! Я Миколай. Γεια σου! Είμαι ο Νικόλας.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1: ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΣΧΟΛΕΙΟ

Στόχοι ενότητας

Λεξιλογικοί:

- Μαθαίνουμε να συστηνόμαστε.
- Κάνουμε σύντομες ερωτήσεις.
- Δίνουμε σύντομες απαντήσεις.
- Μαθαίνουμε τους βασικούς λεξιλογικούς όρους γύρω από το σχολείο και τα σχολικά είδη.
- Μαθαίνουμε τα σχολικά μαθήματα.

Γραμματικοί:

- Μαθαίνουμε τα ρήματα “είμαι” και “έχω”.
- Χρησιμοποιούμε τις ερωτηματικές αντωνυμίες “τι” και “ποιος”.
- Οριστικό άρθρο.
- Μαθαίνουμε την προσωπική αντωνυμία.

1. Παρατηρώ , ακούω και διαβάζω .

Καλώς ήρθατε στο σχολείο μας!

 - Καλημέρα! Καλώς ήρθατε στο σχολείο μας! Εμένα με λένε Νικόλα. Εσάς πώς σας λένε;

 - Γεια σου! Είμαι ο Ιγκόρ.

 - Εγώ είμαι η Αλιόνα.

 - Από πού είστε;

 - Από την Ουκρανία. Είμαστε Ουκρανοί. Εσύ;

 - Εγώ από την Ελλάδα. Είμαι Έλληνας. Ελάτε να γνωρίσετε και τα άλλα παιδιά... Είναι η Κατερίνα, ο Γιάννης, η Μελίνα, ο Αρμπέν, η Αϊσέ ... και αυτή είναι η τάξη μας. Καλή αρχή!

2. Ακούω και απαντάω στις ερωτήσεις.

- -Πώς σε λένε;
-Με λένε ...
- - Από πού είσαι;
-Είμαι από ...
- -Πώς σας λένε;
-Μας λένε ...
- -Από πού είστε;
-Είμαστε από ...
- -Ποιος είσαι εσύ;
-Εγώ είμαι
- -Ποιοι είστε εσείς;
-Εμείς είμαστε
- -Ποιοι είναι οι φίλοι σου;
-Οι φίλοι μου είναι ...

3. Παρατηρώ , ακούω και λέω .

Στο σχολείο

η αυλή

το κυλικείο

η τάξη

ο μαθητής

η μαθήτρια

οι μαθητές

η δασκάλα

ο δάσκαλος

ο πίνακας

το θρανίο

η καρέκλα

το βιβλίο

το τετράδιο

η τσάντα

η κασετίνα

το μολύβι

η σβήστρα/γόμα

η ξύστρα

το στυλό

ο μαρκαδόρος

το ψαλίδι

ο χάρακας

4. Συζητάω με έναν φίλο μου.

- Στο σχολείο μου είναι
- Στην τάξη μου είναι
- Στην τσάντα μου είναι...
- Στην κασετίνα μου είναι ...

5. Παρατηρώ , ακούω και συμπληρώνω .

? Τι είναι αυτό; Είναι _ _ _ _ _ .

? Τι είναι αυτό; Είναι _ _ _ _ _ .

? Τι είναι αυτό; Είναι _ _ _ _ _ .

? Τι είναι αυτό; Είναι _ _ _ _ _ .

? Ποιος είναι αυτός; Είναι _ _ _ _ _ .

? Ποια είναι αυτή; Είναι _ _ _ _ _ .

? Ποιοι είναι αυτοί;

Είναι _ _ _ _ _ .

6. Ενώνω το σωστό ✓.

Στο σχολείο

Στην τάξη

Στην τσάντα

- ο μαρκαδόρος
- το τετράδιο
- η αυλή
- το θρανίο
- το βιβλίο
- το κυλικείο
- το μολύβι
- η καρέκλα
- το ψαλίδι
- ο πίνακας
- το στυλό

7. Παρατηρώ , ακούω και λέω .

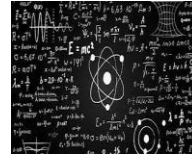
Τι μάθημα έχουμε;

Νέα Ελληνικά/ Γλώσσα

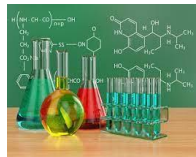
Μαθηματικά

Φυσική

Ιστορία

Χημεία

Γεωγραφία

Πληροφορική

Καλλιτεχνικά

Μουσική

Γυμναστική

Αγγλικά

Γαλλικά

Γερμανικά

8. Ακούω και απαντάω στις ερωτήσεις.

? -Τι μάθημα έχεις εσύ;

- **Εγώ έχω**

? -Τι μάθημα έχω εγώ;

- **Εσύ έχεις**

? - Τι μάθημα έχει αυτός;

- **Αυτός έχει**

? - Τι μάθημα έχει αυτή;

- **Αυτή έχει**

? - Τι μάθημα έχει αυτό το παιδί;

- **Αυτό έχει**

? - Τι μάθημα έχουμε εμείς;

- **Εμείς έχουμε**

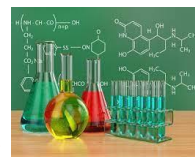
? - Τι μάθημα έχετε εσείς;

-**Εσείς έχετε**

? -Τι μάθημα έχουν αυτοί;

-**Αυτοί έχουν**

9. Κυκλώνω το σωστό ✓ και συμπληρώνω

- Εγώ / Αυτός έχει Μαθηματικά.
- Εμείς έχουν / έχουμε Καλλιτεχνικά.
- Αυτοί / Αυτή έχει Ιστορία.
- Εσείς έχει / έχετε Φυσική.
- Εγώ έχεις / έχω Γερμανικά.
- Εσύ / Αυτό έχεις Νέα Ελληνικά.
- Αυτοί έχω / έχουν Γυμναστική.
- Αυτή / Εσύ έχεις Χημεία;

 έχει

↓ ↓

----- έχει ----- .

 έχει

↓ ↓

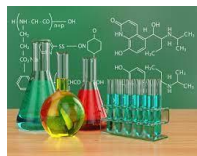
----- έχει ----- .

 έχουν

↓ ↓

----- έχουν ----- .

10. Ενώνω το σωστό ✓.

- Χημεία
- Αγγλικά
- Γερμανικά
- Πληροφορική
- Γεωγραφία
- Νέα Ελληνικά
- Φυσική
- Μαθηματικά
- Καλλιτεχνικά

ΕΝΟΤΗΤΑ 2: ΦΑΓΗΤΑ ΚΑΙ ΠΟΤΑ

Στόχοι ενότητας

Λεξιλογικοί:

- Μαθαίνουμε βασικά τρόφιμα και ποτά.
- Μαθαίνουμε τα ρήματα “τρώω” και “πίνω”.
- Εκφράζουμε τις προτιμήσεις μας, την ευαρέσκεια και τη δυσαρέσκειά μας.

Γραμματικοί:

- Ξεχωρίζουμε τα 3 γένη: αρσενικό, θηλυκό και ουδέτερο.
- Μαθαίνουμε τα άρθρα.
- Μαθαίνουμε τον ενικό και τον πληθυντικό αριθμό.

1. Παρατηρώ , ακούω και διαβάζω .

- Καλημέρα παιδιά! Ελάτε στο τραπέζι. Ώρα για πρωινό! Τι θέλετε να φάτε;

- Καλημέρα μαμά! Μμμ... φαίνονται όλα υπέροχα! Θέλω να φάω ομελέτα, φρυγανιές και γάλα με δημητριακά.

- Καλημέρα κυρία Άννα! Εγώ θέλω να φάω ψωμί με βούτυρο και μαρμελάδα. Θέλω και μερικά φρούτα παρακαλώ. Μου αρέσουν πολύ τα φρούτα!

- Θέλετε να πιείτε χυμό πορτοκάλι ή γάλα; Μήπως προτιμάτε ένα ζεστό τσάι με μέλι;

- Εγώ θέλω χυμό πορτοκάλι. Δε μου αρέσει το τσάι.

- Εγώ προτιμώ τσάι με μέλι. Δε μου αρέσει καθόλου το γάλα!

- Καλή όρεξη κορίτσια!

- Ευχαριστούμε!

2. Συζητάω με έναν φίλο μου.

Τρώω ...

Δεν τρώω...

Μου αρέσει ...

Δε μου αρέσει ...

Θέλω ...

Δε θέλω ...

Πίνω ...

Δεν πίνω ...

Μου αρέσει ...

Δε μου αρέσει..

Θέλω...

Δε θέλω ...

3. Παρατηρώ , ακούω και λέω .

i.

ii.

iii.

iv.

v.

4. Ακούω , διαβάζω και συμπληρώνω .

Εγώ **θέλω** να φάω _____.

Εγώ **δε θέλω** να φάω _____.

Εμένα **μου αρέσει** _____.

Εμένα **δε μου αρέσει** _____.

Εγώ **τρώω** _____.

Εγώ **δεν τρώω** _____.

Εγώ **πίνω** _____.

Εγώ **δεν πίνω** _____.

5. Ενώνω το σωστό ✓

η ομελέτα

το γάλα

η μαρμελάδα

ο χυμός πορτοκάλι

οι φρυγανιές

τα φρούτα

τα δημητριακά

το τσάι

το βούτυρο

το ψωμί

το μέλι

6. Ακούω , γράφω και διαβάζω .

7. Ακούω και διαβάζω .

Πικ-νικ στο πάρκο

 - Υπέροχη ιδέα το πικ-νικ στο πάρκο! Θέλω να δω τα φαγητά που υπάρχουν στο καλάθι! Υπάρχει ψωμί, τυρί, ένα γιαούρτι και πολλά φρούτα.

 - Εγώ έχω στο καλάθι ένα κουλούρι, ένα μήλο, φρυγανιές, βούτυρο και πιριζκί με αβγά.

 - Πιριζκί; Τι είναι; Εγώ έχω τυρόπιτα, σαλάτα και κέικ.

 - Είναι ένα φαγητό από την πατρίδα μου, την Ουκρανία. Είναι πίτα με αβγά. Θέλεις να φας;

 - Ναι, θέλω να φάω! Εσύ Ιγκόρ τι έχεις στο καλάθι;

 - Εγώ έχω φέρει να πιούμε νερό, τσάι και κόμποτ φράουλα. Μου αρέσει το κόμποτ!

 - Τι είναι το κόμποτ;

 - Είναι χυμός.

 - Θέλω να πιω!

8. Παρατηρώ , ακούω και λέω .

Η έχει

Η έχει

Ο έχει

Ο έχει

9. Ακούω , διαβάζω και συμπληρώνω .

το γιαούρτι

τα αβγά

η τυρόπιτα

η σαλάτα

το τυρί

το κέικ

η πίτα

το νερό

το κουλούρι

το μήλο

η φράουλα

ο χυμός

10. Παρατηρώ , ακούω και κυκλώνω το σωστό ✓.

ο / η / το Ιγκόρ

ο / η / το Κατερίνα

ο / η / το Αλιόνα

ο / η / το Νικόλας

ο / η / το νερό

ο / η / το σαλάτα

ο / η / το χυμός

ο / η / το γιαούρτι

ο / η / το βούτυρο

ο / η / το ψωμί

11. Ακούω , διαβάζω και συμπληρώνω .

ο ----- ένας

η ----- μία

το ----- ένα

ο ----- οι

η ----- οι

το ----- τα

ο χυμός → ένας χυμός

η πίτα → _____

το γιαούρτι → _____

η φρυγανιά → οι φρυγανιές

το φρούτο → _____

το αβγό → _____

ΕΝΟΤΗΤΑ 3: ΑΓΟΡΑ -ΨΩΝΙΑ

Στόχοι ενότητας

Λεξιλογικοί:

- Μαθαίνουμε βασικά είδη προϊόντων.
- Μαθαίνουμε σε ποια καταστήματα μπορούμε να βρούμε διάφορα είδη.
- Ρωτάμε για να πάρουμε πληροφορίες και ζητούμε βοήθεια.
- Μαθαίνουμε τους αριθμούς.
- Μαθαίνουμε κάποια από τα είδη ρουχισμού.
- Μαθαίνουμε τα χρώματα.

Γραμματικοί:

- Μαθαίνουμε τα τοπικά επιρρήματα.
- Μαθαίνουμε τα απόλυτα αριθμητικά επίθετα.
- Μαθαίνουμε τις ερωτηματικές αντωνυμίες (Τι, πώς, πού, ποιος,-α, -ο, πόσο).

1. Παρατηρώ , ακούω και διαβάζω .

Στο μανάβικο

 - Εδώ έχω μια λίστα με τα λαχανικά που θα χρειαστούμε για να ετοιμάσουμε τη συνταγή. Μπορείτε να με βοηθήσετε να τα βρούμε;

 - Φυσικά! Τι ψάχνουμε;

 - Λοιπόν... Θέλω ένα κιλό πατάτες, δύο κιλά ντομάτες, τέσσερα κρεμμύδια, καρότα και ...

 - Εδώ είναι οι πατάτες και τα κρεμμύδια! Δε βλέπω όμως τις ντομάτες ...

 - Είναι δίπλα από τις πιπεριές. Και τα καρότα;

 - Τα καρότα είναι μπροστά από τα κρεμμύδια. Πόσα καρότα θέλεις;

 - Θέλω πέντε καρότα, έξι - επτά λεμόνια και τρία αγγούρια για τη σαλάτα.

 - Τα λεμόνια είναι εκεί, πίσω από την πόρτα ...

- Να και τα αγγούρια... Είναι στο ράφι, πάνω από το λάχανο.

- Ωραία! Νομίζω τα έχουμε όλα... Θα πάρω και φρούτα για να φτιάξουμε χυμό. Τι φρούτα θέλετε; Εγώ θέλω αχλάδια.

- Εγώ θέλω μπανάνες.

- Εγώ θέλω μήλα.

- Εγώ θέλω σταφύλια.

- Τώρα που τα έχουμε όλα, πάμε στον μανάβη να πληρώσουμε.

- Πόσο κάνουν;

- Τα φρούτα κοστίζουν τρία ευρώ και τα λαχανικά δεκαπέντε ευρώ. Σύνολο, δεκαοχτώ ευρώ.

- Σας δίνω είκοσι ευρώ. Ορίστε τα χρήματα.

- Ορίστε και δύο ευρώ τα ρέστα σας. Ευχαριστώ! Αντίο!

- Τώρα, πάμε στο κρεοπωλείο να αγοράσουμε κρέας για τη συνταγή. Το κρεοπωλείο είναι δίπλα από το σπίτι μου.

2. Απαντάω στις ερωτήσεις.

- Πόσα καρότα θέλουν;
- Πού είναι οι ντομάτες;
- Τι φρούτο θέλει ο Ιγκόρ;
- Πόσο κάνουν τα φρούτα και τα λαχανικά;
- Πού είναι το κρεοπωλείο;

3. Ακούω , διαβάζω και γράφω .

Στο μανάβικο αγοράζω λαχανικά και φρούτα.

 τα λαχανικά

 τα φρούτα

 οι πατάτες _ _ _ _ _

 τα αχλάδια _ _ _ _ _

 οι ντομάτες _ _ _ _ _

 οι μπανάνες _ _ _ _ _

 τα κρεμμύδια _ _ _ _ _

 τα μήλα _ _ _ _ _

 τα καρότα _ _ _ _ _

 τα σταφύλια _ _ _ _ _

τα λεμόνια _ _ _ _ _

τα αγγούρια _ _ _ _ _

το λάχανο _ _ _ _ _

Στο

κρεοπωλείο αγοράζω

κρέας.

4. Ακούω , διαβάζω και κυκλώνω το σωστό ✓.

- I. Τα παιδιά είναι στο **μανάβικο** / **κρεοπωλείο** .
- II. Οι ντομάτες είναι **φρούτα** / **λαχανικά**.
- III. Τα σταφύλια είναι **λαχανικά** / **φρούτα**.
- IV. Ο Ιγκόρ θέλει **σταφύλια** / **μήλα**.
- V. Η Κατερίνα δε θέλει **μπανάνες** / **αχλάδια**.
- VI. Αγοράζουμε κρέας από το **μανάβικο** / **κρεοπωλείο**.
- VII. Τα ψώνια κόστιζαν **είκοσι** / **δεκαοχτώ** ευρώ.
- VIII. Αγόρασαν **καρότα** / **πιπεριές** .
- IX. Δεν αγόρασαν **πατάτες** / **λάχανο**.
- X. Αγόρασαν τέσσερα **κρεμμύδια** / **λεμόνια**.

5. Ακούω , διαβάζω και συμπληρώνω .

0 μηδέν	11 έντεκα/ ένδεκα	22 είκοσι δύο
1 ένα	12 δώδεκα
2 δύο	13 δεκατρία	30 τριάντα
3 τρία	14 δεκατέσσερα	40 σαράντα
4 τέσσερα	15 δεκαπέντε	50 πενήντα
5 πέντε	16 δεκαέξι	60 εξήντα
6 έξι	17 δεκαεφτά/δεκαεπτά	70 εβδομήντα
7 επτά / εφτά	18 δεκαοχτώ/ δεκαοκτώ	80 ογδόντα
8 οχτώ/ οκτώ	19 δεκαεννιά/δεκαεννέα	90 ενενήντα
9 εννιά/ εννέα	20 είκοσι	100 εκατό
10 δέκα	21 είκοσι ένα	1000 χίλια

Α) Θέλω (3) κιλά πατάτες και (7) κιλά κρεμμύδια.

Β) Έχω (1) αδερφό και (2)αδερφές.

Γ) Αγόρασα (5) κιλά κρέας που κάνει (40) ευρώ.

Δ) Εγώ είμαι (12) χρονών.

Ε) Στην τάξη μου υπάρχουν (8) κορίτσια και (9) αγόρια.

Στ) Ο θεός μου είναι (60) χρονών και ο παππούς μου (100)

6. Ακούω , διαβάζω και συμπληρώνω .

εδώ _ _ _

εκεί _ _ _ _

πάνω _ _ _ _

κάτω _ _ _ _

μπροστά _ _ _ _ _

πίσω _ _ _ _

δίπλα _ _ _ _

δεξιά _ _ _ _

αριστερά _ _ _ _

7. Παρατηρώ και ακούω .

Δώρα για τα Χριστούγεννα...

-Καλημέρα σας!

- Καλημέρα σας! Θέλω να αγοράσω μια μπλούζα για τη μητέρα μου. Μπορείτε να με βοηθήσετε;

- Βεβαίως! Τι χρώμα θέλετε;

- Κόκκινο θέλω. Επίσης, θέλω μια φούστα με χρώμα μαύρο, ένα καφέ παντελόνι και ένα μπλε πουκάμισο για τον πατέρα μου.

- Δυστυχώς, η φούστα δεν υπάρχει σε μαύρο χρώμα. Υπάρχει σε άσπρο και σε πράσινο. Ποιο προτιμάτε;

-Προτιμώ την άσπρη φούστα. Πόσο κάνουν τα ρούχα;

- Κοστίζουν ενενήντα ευρώ.

- Ορίστε τα χρήματα. Ευχαριστώ πολύ! Καλά Χριστούγεννα!

- Παρακαλώ! Καλά Χριστούγεννα!

8. Απαντάω στις ερωτήσεις.

- ? Τι ρούχα αγόρασε η Αλιόνα;
- ? Τι χρώμα είναι το παντελόνι;
- ? Τι χρώμα είναι η μπλούζα;
- ? Πόσο κάνουν τα ρούχα;

9. Συζητάω με έναν φίλο μου.

- Τα ρούχα που έχω είναι...
- Η μπλούζα μου είναι ...
- Το παντελόνι μου είναι ...
- Το αγαπημένο μου χρώμα είναι ...
- Το αγαπημένο μου φρούτο είναι ...
- Το αγαπημένο μου φαγητό έχει ...
- Εγώ είμαι χρονών.

10. Παρατηρώ , ακούω και συμπληρώνω .

τα ρούχα _ _ _ _ _

τα χρώματα _ _ _ _ _

η μπλούζα _ _ _ _ _

το κόκκινο _ _ _ _ _

η φούστα _ _ _ _ _

το μαύρο _ _ _ _ _

το παντελόνι _ _ _ _ _

το καφέ _ _ _ _ _

το πουκάμισο _ _ _ _ _

το μπλε _ _ _ _ _

το λευκό/ άσπρο _ _ _ _ _ /

το πράσινο _ _ _ _ _

το κίτρινο _ _ _ _ _

το γκρι _ _ _ _ _

11.Κυκλώνω το σωστό ✓.

- I. Η μπανάνα είναι καφέ / κίτρινη.
- II. Οι ντομάτες έχουν χρώμα κόκκινο / πράσινο.
- III. Τα σταφύλια είναι πράσινα/μπλε.
- IV. Το γκρι είναι ρούχο / χρώμα.
- V. Η Αλιόνα αγόρασε ένα μπλε παντελόνι / πουκάμισο.
- VI. Η Αλιόνα θέλει φούστα με χρώμα πράσινο / μαύρο.
- VII. Το παντελόνι είναι καφέ / άσπρο.
- VIII. Η μπλούζα είναι ρούχο / χρώμα.

12. Γράφω τη λίστα με τα ψώνια.

Λαχανικά

Φρούτα

Ρούχα

ΕΝΟΤΗΤΑ 4: ΣΩΜΑ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑ

Στόχοι ενότητας

Λεξιλογικοί:

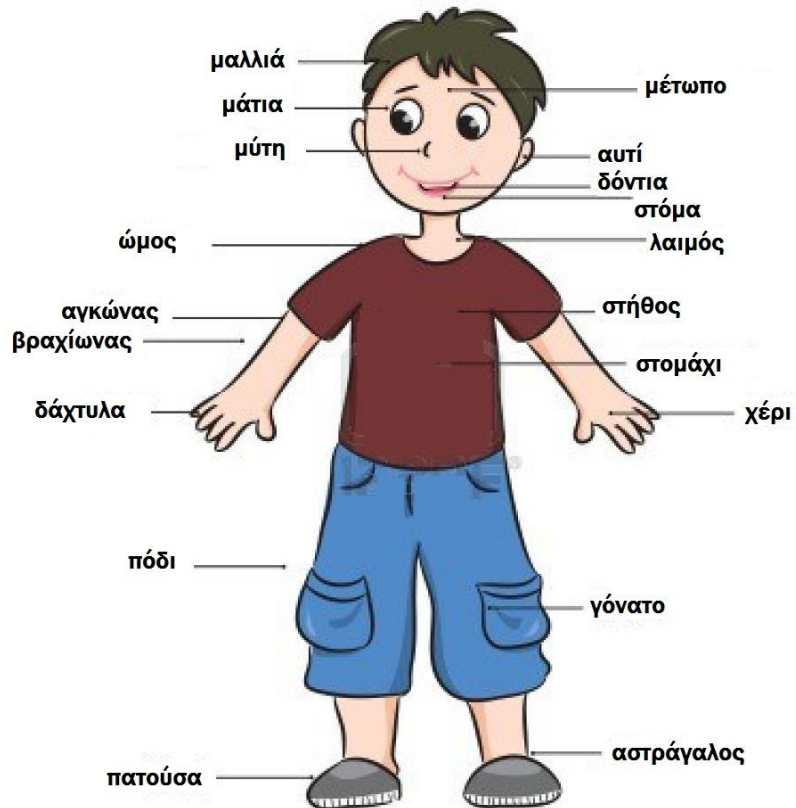
- Μαθαίνουμε τα μέρη του σώματος.
- Μαθαίνουμε να κάνουμε σύντομες περιγραφές με τη χρήση επιθέτων.
- Μαθαίνουμε τις βασικότερες ιατρικές ειδικότητες.

Γραμματικοί:

- Μαθαίνουμε τα επίθετα.
- Παρατηρούμε τη συμφωνία ουσιαστικού – επιθέτου.

1. Παρατηρώ , ακούω και διαβάζω .

Το σώμα μου

2. Παρατηρώ , ακούω και διαβάζω .

ο μεγάλος, η μεγάλη, το μεγάλο

ο μικρός, η μικρή, το μικρό

ο ψηλός, η ψηλή, το ψηλό

ο κοντός, η κοντή, το κοντό

ο μακρύς, η μακριά, το μακρύ

ο κοντός, η κοντή, το κοντό

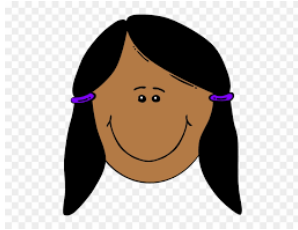

ο αδύνατος, η αδύνατη, το αδύνατο

ο παχύς, η παχιά, το παχύ

Τα μαλλιά είναι:

μαύρα / μελαχρινά

καφέ / καστανά

ξανθά

ίσια

σγουρά

Τα μάτια είναι :

μαύρα

καστανά / καφέ

πράσινα

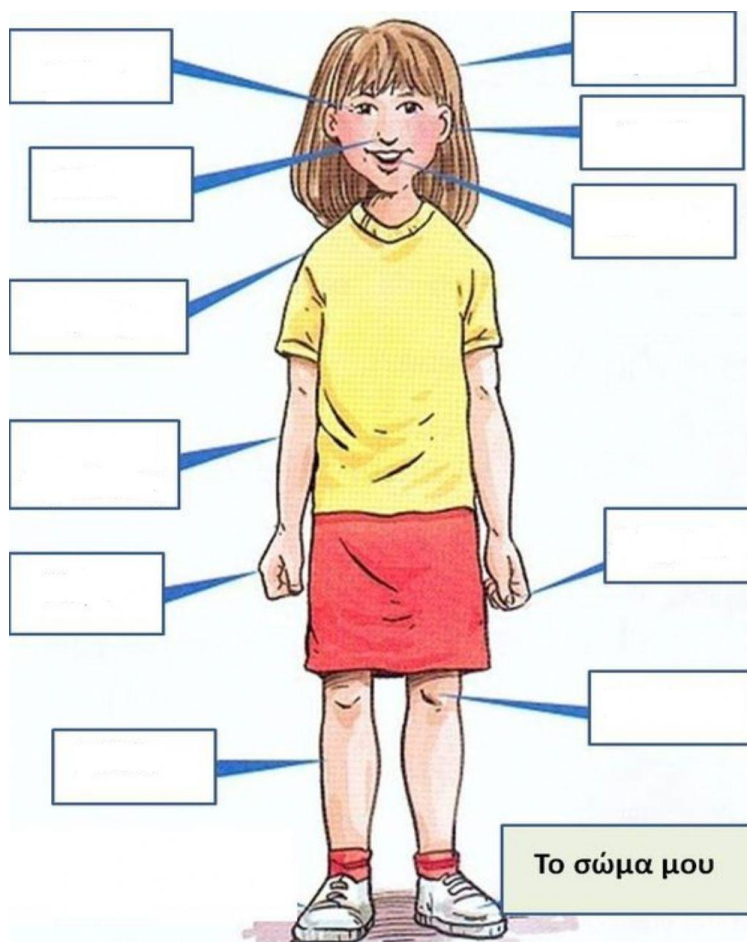

γαλανά / γαλάζια

3. Συζητάω με έναν φίλο μου.

- Πώς είναι το σώμα μου;
- Πώς είναι το πρόσωπό μου;
- Πώς είναι τα μαλλιά μου;
- Εγώ έχω ...
- Το σώμα μου είναι ...
- Ο φίλος μου / η φίλη μου ...

4. Παρατηρώ και συμπληρώνω .

5. Κυκλώνω το σωστό ✓ και συμπληρώνω 📖.

Η Μαρίγια έχει μακριά / κοντά καστανά / ξανθά μαλλιά.

Ο Αντρέι δεν έχει σγουρά / ίσια μαύρα / ξανθά μαλλιά.

Ο Όλεγκ έχει μακριά / κοντά καστανά / μαύρα μαλλιά.

Η Γιούλια δεν έχει σγουρά / ίσια μαύρα / ξανθά μαλλιά.

Ο Σεργκέι είναι κοντός / ψηλός και αδύνατος / παχύς . Η Όλγα
δεν είναι ψηλή / κοντή και δεν είναι παχιά / αδύνατη.

Εγώ έχω _____ , _____ μαλλιά.

Εγώ έχω _____ μάτια.

Εγώ είμαι _____ και _____ .

6. Γράφω στη σωστή λίστα.

μάτια, χέρι, μύτη, στήθος, πόδι, γόνατο, μέτωπο,
αυτί, στόμα, δάχτυλα, δόντια, στομάχι, ώμος, λαιμός

Είναι στο κεφάλι

Είναι στο σώμα

7. Παρατηρώ , ακούω και διαβάζω .

Ραντεβού στο γιατρό

Πονάει ο λαιμός μου. Πηγαίνω στον παθολόγο.

Πονάει το δόντι μου. Πηγαίνω στον οδοντίατρο.

Πονάει **το μάτι** μου. Πηγαίνω στον **οφθαλμίατρο**.

Πονάει **το πόδι** μου. Πηγαίνω στον **ορθοπαιδικό**.

Πονάω. Πηγαίνω στο **νοσοκομείο**.

Έχω **πυρετό**.

Πονάει **ο λαιμός**. Έχω **πονόλαιμο**.

Πονάει **το κεφάλι**. Έχω **πονοκέφαλο**.

Ο **γιατρός** εξετάζει.

Ο **γιατρός** δίνει **φάρμακα**.

Αγοράζω **φάρμακα** από **το φαρμακείο**.

8. Συζητάω με έναν φίλο μου.

- Πονάει το χέρι μου, πηγαίνω
- Εξετάζω τα μάτια μου στον ...
- Πονάει το δόντι μου , πάω
- Ο γιατρός μου δίνει ...
- Παίρνω τα φάρμακα από ...

9. Ακούω , συμπληρώνω και διαβάζω .

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

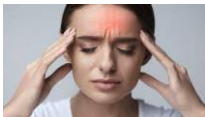
— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

10. Σωστό ✓ ή λάθος ✗ ;

- Πονάει το πόδι μου. Πηγαίνω στον οφθαλμίατρο. _____
- Πονάει ο λαιμός. Πηγαίνω στον οδοντίατρο. _____
- Το φαρμακείο έχει φάρμακα. _____
- Πονάει το χέρι μου. Πηγαίνω στον ορθοπαιδικό. _____
- Θέλω να κάνω εξέταση. Πηγαίνω στο φαρμακείο. _____
- Θέλω γιατρό. Πηγαίνω στο νοσοκομείο. _____
- Πονάει το μάτι μου. Πηγαίνω στον οδοντίατρο. _____

- Στο νοσοκομείο αγοράζω φάρμακα. _____
- Πονάει το κεφάλι μου. Έχω πονοκέφαλο. _____
- Πονάει ο λαιμός μου. Έχω πυρετό _____

ΕΝΟΤΗΤΑ 5: Ο ΚΑΙΡΟΣ

Στόχοι ενότητας

Λεξιλογικοί:

- Μαθαίνουμε τις ημέρες της εβδομάδας.
- Μαθαίνουμε τους μήνες και τις εποχές του χρόνου.
- Μαθαίνουμε τα καιρικά φαινόμενα.

Γραμματικοί:

- Μαθαίνουμε τον μέλλοντα.

1. Παρατηρώ , ακούω και διαβάζω .

Η πρόγνωση του καιρού

ο ήλιος

η συννεφιά

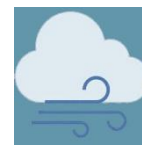
η βροχή

η καταιγίδα

το χιόνι

ο άνεμος/αέρας

-Τι καιρό έχει;

- Τώρα έχει ήλιο, αλλά, το απόγευμα θα έχει συννεφιά.

- Αύριο που θα πάμε εκδρομή, τι καιρό θα έχει;

- Η πρόγνωση λέει ότι το πρωί θα έχει βροχή και το βράδυ καταιγίδα.

- Μμμ... θα πάρω και ομπρέλα.

- Ο άνεμος θα είναι δυνατός και θα έχει κρύο. Πρέπει να φορέσουμε ζεστά ρούχα.

- Λέτε να έχει χιόνι;

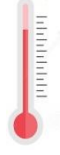

- Μακάρι! Θα φτιάξουμε και χιονάνθρωπο!

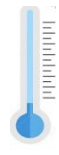
2. Ακούω , διαβάζω και γράφω .

ο καιρός

η ζέστη

το κρύο

το πρωί

το μεσημέρι

το απόγευμα

το βράδυ

ο ήλιος

η συννεφιά

η βροχή

η καταιγίδα

το χιόνι

ο άνεμος / αέρας

----- / -----

3. Παρατηρώ , ακούω και διαβάζω .

Οι μέρες της εβδομάδας

η Δευτέρα

η Τρίτη

η Τετάρτη

η Πέμπτη

η Παρασκευή

το Σάββατο

η Κυριακή

4. Παρατηρώ , ακούω και λέω .

Ο καιρός της εβδομάδας

Δευτέρα	Τρίτη	Τετάρτη	Πέμπτη	Παρασκευή	Σάββατο	Κυριακή
						

Τη Δευτέρα θα ...

5. Σωστό ✓ ή λάθος ✗ ;

- Τη Δευτέρα θα έχει χιόνι. _____
- Την Τετάρτη θα έχει βροχή. _____
- Την Πέμπτη θα έχει ήλιο. _____
- Την Τρίτη θα έχει καταιγίδα. _____
- Την Κυριακή θα έχει ζέστη. _____
- Την Παρασκευή θα έχει συννεφιά. _____
- Την Τρίτη και την Τετάρτη θα έχει καταιγίδα. _____
- Τη Δευτέρα και την Παρασκευή θα έχει συννεφιά. _____
- Την Κυριακή δε θα έχει ζέστη. _____

6. Παρατηρώ , γράφω το ημερολόγιο καιρού της εβδομάδας και το διαβάζω στην τάξη.

Στο ημερολόγιο γράφω:

- 1) Τι καιρό έχει κάθε μέρα ;
- 2) Έχει κρύο ή ζέστη ;
- 3) Έχει αέρα;

Σήμερα είναι Δευτέρα και έχει ...

7. Παρατηρώ , ακούω και διαβάζω .

Οι εποχές του χρόνου

ο χειμώνας

η άνοιξη

το καλοκαίρι

το φθινόπωρο

Οι μήνες του χρόνου

1 - ο Ιανουάριος / Γενάρης	4 - ο Απρίλιος / Απρίλης	7 - ο Ιούλιος / Ιούλης	10 - ο Οκτώβριος / Οκτώβρης
2 - ο Φεβρουάριος / Φλεβάρης	5 - ο Μάιος / Μάης	8 - ο Αύγουστος	11 - ο Νοέμβριος / Νοέμβρης
3 - ο Μάρτιος / Μάρτης	6 - ο Ιούνιος / Ιούνης	9 - ο Σεπτέμβριος / Σεπτέμβρης	12 - ο Δεκέμβριος / Δεκέμβρης

8. Συζητάω με έναν φίλο μου.

- Τι εποχή έχουμε τώρα;
- Τι μήνας είναι;
- Τι καιρό έχει αυτήν την εποχή;
- Ποιο μήνα είναι τα γενέθλιά μου;
- Μου αρέσει ο μήνας γιατί
- Δε μου αρέσει ο μήνας γιατί

9. Παρατηρώ και συμπληρώνω .

Έχω γενέθλια 12/ 10 .

Ο Ιγκόρ έχει γενέθλια στις 12 _____ .

Έχω γενέθλια 07/ 03 .

Ο Νικόλας έχει γενέθλια στις 7 _____ .

Έχω γενέθλια 16 / 07 .

Η Αλιόνα έχει γενέθλια στις 16 _____ .

Έχω γενέθλια 23 / 02.

Η Κατερίνα έχει γενέθλια στις 23 _____ .

Εγώ έχω γενέθλια στις ____ .

Τα Χριστούγεννα είναι στις ____ .

10. Συμπληρώνω τους μήνες.

Χειμώνας

Άνοιξη

Καλοκαίρι

Φθινόπωρο

Συζήτηση – Προτάσεις

Η εκπαίδευση των προσφύγων αποτελεί ένα σύνθετο ζήτημα το οποίο έχουν να διαχειριστούν τόσο οι εκάστοτε κυβερνήσεις στις χώρες υποδοχής όσο και οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί στην πράξη. Τα ζητήματα που αφορούν τις ιδιαιτερότητες αυτού του μαθητικού πληθυσμού υποδεικνύουν την ανάγκη της, όσο το δυνατόν συντομότερης, προσαρμογής τους στο κοινωνικό σύνολο. Για την ένταξή τους στο κοινωνικό πλαίσιο και την εξοικείωσή τους στο νέο περιβάλλον, σημαντικός παράγοντας αποτελεί η κατάκτηση της νέας γλώσσας. Προς την κατεύθυνση αυτή, έχουν συσταθεί τμήματα για την εκπαίδευση προσφύγων σε σχολικές μονάδες (Δ.Υ.Ε.Π. και τάξεις υποδοχής). Το υλικό που χρησιμοποιείται για την διδασκαλία των ελληνικών δεν είναι συγκεκριμένο και καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από τον ίδιο τον εκπαιδευτικό και τις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες του μαθητικού πληθυσμού.

Το παρόν γλωσσικό διδακτικό υλικό αφορά πρόσφυγες με καταγωγή από την Ουκρανία, ηλικίας 12-15 ετών σε αρχάριο επίπεδο ελληνομάθειας που αντιστοιχεί στο επίπεδο Α1. Το υλικό δύναται να χρησιμοποιηθεί από τους εκπαιδευτικούς ως εργαλείο για την εκμάθηση της γλώσσας. Πρωταρχικός στόχος αποτελεί η ενίσχυση των επικοινωνιακών δεξιοτήτων των μαθητών μέσα από τις πέντε επικοινωνιακές περιστάσεις που πραγματεύεται: 1) εκπαίδευση και σχολείο, 2) τρόφιμα και ποτά, 3) αγορές και μαγαζιά, 4) υγεία και σωματική φροντίδα και 5) καιρός. Στο σύνολο των δραστηριοτήτων επιχειρείται η εξάσκηση των τεσσάρων δεξιοτήτων: της κατανόησης προφορικού λόγου, της παραγωγής προφορικού λόγου, της κατανόησης γραπτού λόγου και της παραγωγής γραπτού λόγου. Το προβάδισμα, ωστόσο, δίνεται στην κατάκτηση του προφορικού λόγου, καθώς, η συγκεκριμένη μελέτη ακολουθεί τις αρχές της επικοινωνιακής προσέγγισης, όπου βασικό μέλημα αποτελεί η επίτευξη της επικοινωνίας.

Το υλικό αποτελεί μια πρόταση η οποία βρίσκεται σε “ανοιχτό διάλογο” με τον εκπαιδευτικό και τις ανάγκες, τις επιθυμίες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών. Αυτό συνεπάγεται ότι είναι δυνατό να εμπλουτιστεί, να τροποποιηθεί και να μετασχηματισθεί προκειμένου να εξυπηρετεί το σκοπό για τον οποίο δημιουργήθηκε. Κάποιοι από τους

τρόπους που θα μπορούσε αυτό να επιτευχθεί είναι η παρουσία εποπτικού υλικού (φωτογραφίες, βίντεο, αυθεντικό υλικό όπως αφίσες κ.λπ.), η οργάνωση εξορμήσεων προς μέρη όπως τα μαγαζιά, προκειμένου βιωματικά οι μαθητές να εξασκηθούν σε πρακτικές της νέας καθημερινότητας, η προσθήκη επιπλέον ενοτήτων – επικοινωνιακών περιστάσεων που θα βοηθήσουν στην προσαρμογή τους ή θα είναι πιο κοντά στα ενδιαφέροντά τους (π.χ. μεταφορές, ελεύθερος χρόνος, ταξίδια, αθλήματα κ.α.) και, τέλος, η εικονογράφηση του υλικού προκειμένου να είναι πιο ελκυστικό προς τους μαθητές.

Βιβλιογραφία

Βαρλοκώστα, Σ., & Τριανταφυλλίδου, Λ. (2003). *Η Ελληνική ως Δεύτερη Γλώσσα. Καθορισμός Επιπέδων Γλωσσομάθειας του Προφορικού Λόγου Αλλοδαπών Μαθητών*. Αθήνα: Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Βρεττός, Γ., & Καψάλης, Α. (1997). *Αναλυτικά προγράμματα*. Θεσσαλονίκη: Art of text.

Βρεττός, Γ., & Καψάλης, Α. (2014). *Αναλυτικά Προγράμματα. Θεωρία, έρευνα και πράξη*. (Ε' εκδ.). Αθήνα: Διάδραση.

Ιορδανίδου, Α., & Σφυρόερα, Μ. (2007). *Η επικοινωνιακή προσέγγιση του γλωσσικού μαθήματος*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ - Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Κάντζου, Β., & Σταμούλη, Σ. (χ.χ.). *Το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για την Εκμάθηση, τη Διδασκαλία και την Αξιολόγηση των Γλωσσών: Συνοπτική παρουσίαση*.

Κουλιάρη, Α., & Χατζηπαναγιωτίδη, Α. (2008). *Διαπιστωτικά κριτήρια ελληνομάθειας: Η ελληνική ως ξένη γλώσσα, Επίπεδα I-III*. Ρέθυμνο: Εργαστήριο Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών (ΕΔΙΑΜΜΕ).

Λάσκη, Ε. (2019). *Παραγωγή γλωσσικού διδακτικού υλικού στην ελληνική γλώσσα για πρόσφυγες ηλικίας 9-12 χρονών, επίπεδα A1-A2. Διπλωματική εργασία*. Φλώρινα: Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας.

Λίτσα, Μ. (2013). *Η γλωσσική διατήρηση σε οικογένειες αλβανικής καταγωγής των Τρικάλων. Μεταπτυχιακή Εργασία*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Λογοθέτη, Μ. (2009-2010). *Τα πλεονεκτήματα της διγλωσσίας όπως τα κατανοούν και τα βιώνουν τα δίγλωσσα παιδιά στην οικογένεια και στο σχολείο. Η γλωσσική χρήση δίγλωσσων παιδιών προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας*. Θεσσαλονίκη.

Μαστροθανάσης, Κ., & Γελαδάρη, Α. (2009). *Η επικοινωνιακή μέθοδος διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας*. Πάτρα.

Ματσαγγούρας, Η. (2002). Διεπιστημονικότητα, Διαθεματικότητα και Ενισχυτική Παιδεία στα νέα Προγράμματα Σπουδών: Τρόποι Οργάνωσης της Σχολικής Γνώσης. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων* (7), σσ. 19-36.

ΠΡΑΞΗ: "ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΛΛΗΝΟΜΑΘΕΙΑΣ: ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ/ΕΚΜΑΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΩΣ ΞΕΝΗΣ/ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ". (n.d.). Ανάκτηση 11 02, 2022, από https://www.greek-language.gr/certification/files/document/teach_content/28/%CE%95%CE%A0%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%99%CE%9D%CE%A9%CE%9D%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%97%20%CE%A0%CE%A1%CE%9F%CE%A3%CE%95%CE%93%CE%93%CE%99%CE%A3%CE%97.pdf

Σκούρτου, Ε. (2011). *Η διγλωσσία στο σχολείο*. Αθήνα: Gutenberg.

Σκούρτου, Ε. (1997). *Θέματα διγλωσσίας και εκπαίδευσης*. Αθήνα: Νήσος.

Σκούρτου, Ε., Κούρτη - Καζούλλη, Β., & Σκούρτου, Ε. &.-Κ. (2015). *Διγλωσσία και Διδασκαλία της Ελληνικής ως Δεύτερης Γλώσσας*. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα.

Συμβούλιο για την Πολιτιστική Συνεργασία, Επιτροπή Παιδείας, Τμήμα Σύγχρονων Γλωσσών. (χ.χ.). *Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τη Γλώσσα: Εκμάθηση, Διδασκαλία, Αξιολόγηση*. Στρασβούργο: Συμβούλιο της Ευρώπης.

Τελίδου, Χ. Θ. (2005). *Η επικοινωνιακή προσέγγιση στα εγχειρίδια της αγγλικής γλώσσας του ελληνικού δημοτικού σχολείου*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

Τριάρχη - Herrmann, Β. (2000). *Η διγλωσσία στην παιδική ηλικία - μια ψυχολογική προσέγγιση*. Αθήνα: Gutenberg.

Τσολακίδης, Σ. (2011). Ανάκτηση 10 10, 2022, από <http://staff.fit.ac.cy/pre.st/GRK102/GRK102%20-%20course%20notes.pdf>

ΥΠ.Π.Ε.Θ. Επιστημονική Επιτροπή για τη Στήριξη των Παιδιών των Προσφύγων. (2017). Ανάκτηση 12 15, 2022, από https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2017/16_06_17_Epistimoniki_Epitropi_Pro_sfygon_YPPETH_Apotimisi_Protaseis_2016_2017_Final.pdf

Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. (2022). *Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου*. Ανάκτηση 12 07, 2022, από <https://migration.gov.gr/ukraine/>

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. (2022). *Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων*. Ανάκτηση 12 12, 2022, από <https://www.minedu.gov.gr/oukraniki-ekpaideftiki-koinotita>

Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη. (2022, 08 08). Ανάκτηση 11 26, 2022, από <https://www.minocp.gov.gr/2022/08/08/08-08-2022-anakoinosi-ypourgeiou-prostasias-tou-politi-schetika-me-arithmo-prosfygon-oukranias-pou-perasan-stin-ellada-to-teleftaio-24oro/>

Φίλης, Κ. (2017). *Πρόσφυγες, Ευρώπη, Ασφάλεια*. Αθήνα: Παπαδόπουλος.

Φλουρής, Γ. (1983). *Αναλυτικά προγράμματα για μια νέα εποχή στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Χαραλαμπίδης, Χ. (n.d.). Ανάκτηση 10 10, 2022, από <https://paroutsas.jmc.gr/glossol/kef1.htm>

Χαραλαμπίδης, Α. (n.d.). Η στροφή προς την επικοινωνιακή προσέγγιση για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Χαραλαμπίδης, Α., & Χατζησαββίδης, Σ. (1997). *Η Διδασκαλία της Λειτουργικής Χρήσης της Γλώσσας: Θεωρία και Πρακτική Εφαρμογή*. Θεσσαλονίκη: Κώδικας.

Χατζηγεωργίου, Ι. (2004). *Γνώθι το curriculum* (2η εκδ.). Αθήνα: Ατραπός.

Χατζηδάκη, Α. (2014). Η ανάπτυξη της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας μέσα στις συμβατικές τάξεις. *Διαδρομές στη διδασκαλία της νέας ελληνικής. Διαδρομές στη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας*.

Χατζηδάκη, Α. (χ.χ.). *Η στοχοθεσία της Ελληνικής ως δεύτερης και ως ξένης γλώσσας*. Ανάκτηση 10 16, 2022, από <https://docplayer.gr/8701844-I-stothesis-tis-ellinikis-os-deyteris-kai-os-xenis-glossas-a-hatzidaki-ep-kathigitria-p-t-d-e-pan-mioy-kritis.html>

Χατζηπαναγιωτίδη, Α. (2022). "Διδασκαλία της νέας ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας". Πανεπιστημιακές σημειώσεις.

(2016). Ανάκτηση 12 09, 2022, από <https://www.news.gr/kosmos/evroph/article-wide/257275/metrontas-thn-prosfygikh-krish-oi-roes-prosfygon.html>

UNHCR. (n.d.). Ανάκτηση 12 11, 2022, από <https://help.unhcr.org/greece/el/applying-for-asylum/what-happens-after-i-apply/>

UNHCR. (2022, 12 06). Ανάκτηση 12 12, 2022, από <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

Richards, J. C. (2006). *Communicative Language Teaching Today*. New York: Cambridge University Press.